

SLOVENSKÉ

2/2009
NEPREDAJNÉ

zahraníčie

Slovenskí evanjelici v Prahe

Seminár o kultúrnom dedičstve

Slováci v Londýne

Letná pozvánka

ČASOPIS ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Po jubilejnom 1100. výročí prvej písomnej zmienky o Bratislave, ktoré si hlavné mesto Slovenska pripomínalo v priebehu celého roku 2007, oslávila Bratislava ďalšie významné udalosti zo svojich moderných dejín. Dňa 27. marca 1919 – teda pred 90 rokmi – bol v Úradných novinách Župy Prešporskej publikovaný vládny dekrét o tom, že pre mesto Pozsony/Prešporok sa ustálilo pomenovanie Bratislava. Hlavné mesto Slovenska tak definitívne po mesiacoch chaosu získalo pomenovanie, pod ktorým je vo svete známe doteraz.

BRATISLAVA
1919 2009

Pred 90 rokmi sa Bratislava stala hlavným mestom Slovenska. Naše mesto za to vďačí zhode viacerých geopolitických, politických, ale aj praktických dôvodov. V roku 1919 sa Bratislava postupne stala administratívno-politickým, hospodárskym a kultúrnym centrom Slovenska. Nastali veľké zmeny v sociálnej štruktúre obyvateľov mesta, etnickej príslušnosti, nasledovala urbanistická prestavba, priemyselný boom, rozvoj školstva a kultúry.

Bratislavu vyhlásili za hlavné mesto Slovenska dňa 18. januára 1919. V dňoch 4.-5. februára 1919 prišla do Bratislavy nová slovenská vláda (tzv. „Slávne dni“).

Dňa 27. marca 1919 bola za úradný názov mesta vyhlásená Bratislava.

Deväťdesiat rokov zvučného mena.

www.bratislava.sk

PRÍHOVOR

Vážení čitatelia,

naše spoločné dedičstvo za hranicami Slovenska je rovnako mnohotvárne a pestré, ale aj ohrozené ako kultúrne dedičstvo Slovenska a Slovákov vo všeobecnosti. Najväčšou hrozbou prežitia stáročia vytváraných jazykových, ale aj materiálnych a duchovných kultúrnych hodnôt zahraničnej vetvy

nášho národa je naša vlastná nevšímavosť a ľahostajnosť k týmto hodnotám. Je preto dôležité, aby národné kultúrne inštitúcie boli aj v tejto oblasti nielen svedomím spoločnosti, ale aby svojou zmysluplnou a efektívnou aktivitou konkrétne prispeli k zlepšeniu stavu prehlbovania historického vedomia Slovákov.

Slovenské národné múzeum sa v súlade so svojím zákonom a zriaďovacou listinou určenými úlohami venuje okrem iného aj dokumentácii života a kultúry spoločenstiev Slovákov žijúcich v minulosti alebo súčasnosti v enklávach a diaspóre, procesom migrácií a emigračným vlnám, komunitám i jednotlivcom žijúcim a pôsobiacim mimo územia Slovenska. V jeho historických a etnografických zbierkach v Bratislave a v Martine sú doklady o živote a práci Slovákov v Amerike, Argentíne, Bulharsku, na bývalej uhorskej Dolnej zemi, v Srbsku, Chorvátsku, Maďarsku, na Ukrajine, ale aj v Poľsku, v Čechách a na Morave. Z viacerých kurátorov sa aktívne venovali nielen bádateľskej a zberateľskej činnosti, ale aj prezentácii kultúry zahraničných Slovákov najmä profesor Ján Botík a v ostatných rokoch Jarmila Gerbocová. V úzkej spolupráci s odborníkmi z ich radov a ich bádateľskými pracoviskami vzniklo viacero pozoruhodných publikačných aj výstavných výstupov, s ktorými sa mali možnosť zoznámiť záujemcovia na Slovensku i vo viacerých ďalších štátoch.

K systematickej práci, ktorá vyžaduje kvalitnú koordináciu všetkých do výskumu a zbierkotvornej činnosti zapojených pracovísk a pracovníkov, však, žiaľ, dosiaľ nedošlo. Pritom je zrejme, že podstatnejšie výsledky možno aj v tejto oblasti dosiahnuť len dobrou koordináciou činnosti pracovísk Slovenskej akadémie vied, univerzitných katediér, Slovenskej národnej knižnice, Slovenského národného múzea, Matice slovenskej, Slovenského národného archívu i ďalších relevantných výskumných, najmä krajanských pracovísk. Preto je významná a chvályhodná iniciatíva Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, zameraná na zjednotenie metodiky a techniky evidencie dokumentačných a výskumných pracovísk zahraničných Slovákov. Na báze prostredníctvom internetu všeobecne a bezodplatne dostupného programu ESEZ (elektronická správa a evidencia zbierok), ktorý vyvinuli informatici Slovenského národného múzea z finančných prostriedkov Ministerstva kultúry SR, sa takto evidencia dokumentov získaných prácou odborníkov na výskum Slovákov z rôznych krajín stane integrálnou súčasťou jednotného vedomostného systému o Slovensku a Slovákoch. Program ESEZ je nástrojom na vybudovanie segmentu Digitálneho informačného systému Ministerstva kultúry SR (DISK), ktorý ako súčasť medzinárodného portálu EUROPEANA sprístupní v globálnej sieti digitalizované údaje o slovenskej kultúre celému svetu. Ak sa to podarí, bude to spoločný úspech všetkých, ktorým nie je ľahostajný osud našej identity, a zároveň sa odstráni aj jeden z dlhových nášmu kultúrnemu dedičstvu.

Peter Marák
generálny riaditeľ
Slovenského národného múzea

OBSAH

2–3 ■ ZO SVETA
Slováci v Austrálii

4–5 ■ NÁŠ HOŠŤ
Slovensko-britská obchodná rada v Londýne

6–7 ■ ĽUDIA
Slovenskí evanjelici v Prahe

8–9 ■ ROZHOVOR
S literárnym historikom Augustínom Maťovčíkom

10–11 ■ PREDSTAVUJEME
Banskobystrický kraj vás víta

12–17 ■ ZO ŽIVOTA
Zo života Slovákov vo svete

18–19 ■ KULTÚRA
Putovanie za Jozefom Cígerom Hronským

20–21 ■ LETNÁ POZVÁNKA
Leto v raji – Národný park Slovenský raj

22–23 ■ OSOBNOSŤ
Peter Bella Horal

24–25 ■ POZVÁNKA
Oslavy 65. výročia SNP a 40. výročia Pamätníka SNP

26–27 ■ JUBILANTI

28 ■ FRAZEOLÓGIA
Nekupujte mačku vo vreci

29 ■ ÚSZZ INFORMUJE
Kalendárium

SLOVENSKÉ zahraničie

Slovenské zahraničie

2/2009, ročník XIII., nepredajné
Časopis Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Adresa redakcie: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13, 817 80 Bratislava 15, Slovenská republika
Vydavateľ: Astor Slovakia, s. r. o., Benediktoho 5, 811 05 Bratislava, SR
Tel.: +421 2/52 44 43 74
E-mail: astor.slovakia@stonline.sk
Riaditeľka vydavateľstva: Beata Kolníková
Šéfredaktor: Vladimír Dobřík
Tel.: +421 2/57 20 05 23, fax: +421 2/57 20 05 55
E-mail: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk
Redakčná rada: Ján Bábik, Lubica Bartalská, Mojmír Benža, Vilma Privarová, Ján Sand, Lubomír Šišák
Autori príspevkov: Peter Marák (1), Ivan Hupka, Terézia Kráľová, Eva Kaščáková, Anna Bodíšová (2 – 3), Vladimír Dobřík (2, 3, 13, 14, 29), Marianna Hodgson, Peter Kolník (4 – 5), Dušan Tillinger (6 – 7), Pavol Hudík (8 – 9, 18 – 19), Miroslava Jančová, Jozef Stiegel (10 – 11), Ivetta Baloghová (12 – 13, 26 – 27), Jarmila Gerbocová (15), Jana Kaplanová (20 – 21), Ján Bábik (16, 22 – 23), Stanislav Mičev, Michaela Bučeková (24 – 25), Mária Dobříková (28)
Jazyková úprava: Ivetta Baloghová, Daniela Števková
Foto na obálke: Nový zámok a Kalvária v Banskej Štiavnici, archív BBSK
Fotografie: J. Horeš (2 – 3), archív SBBC (4 – 5), D. Tillinger (6 – 7), z archívu A. Maťovčíka (8 – 9), archív BBSK (10 – 11), V. Dobřík, B. Malíková, M. Štrbka, S. Luptáková, T. Klinec, J. Gerbocová (12 – 17), z Archívu literatúry a umenia SNK v Martine (18 – 19, 22 – 23), archív MZP SR (20 – 21), archív Múzea SNP (24 – 25), Vladimír Kompánek (28)
Grafická koncepcia: Eva Vavřincová
Grafická úprava: Besyx grafické štúdio, s. r. o.
Tlač: Sineal, s. r. o.
Registračné číslo: EV 633/08 MK SR, ISSN 1335-4396
Distribúcia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Objednávky: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk
Fax: +421 2/57 20 05 55, E-mail: uszz@uszz.gov.sk
www.uszz.sk

Preberanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek časti časopisu sa povoľuje výhradne so súhlasom redakcie. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

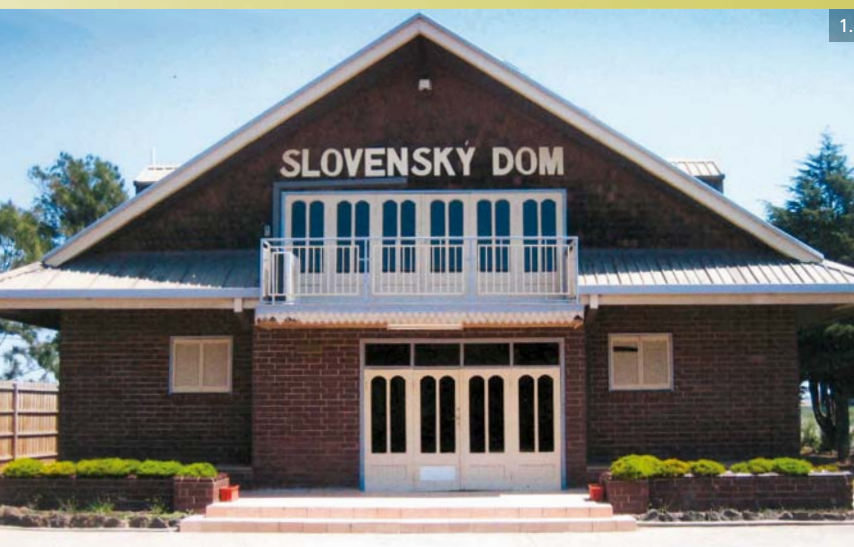
Slováci v Austrálii

História slovenskej emigrácie do Austrálie je dlhá. Datuje sa od roku 1928, keď 160 Slovákov z Oravy, Liptova, Spiša a Ponitria nastúpilo v Brémach v roku 1928 na nemeckú loď Köln, ktorou pricestovali do svojho nového domova. Počet ďalších prisťahovalcov podstatne vzrástol po rokoch 1948 a 1968. Slovenská komunita sa na austrálskom kontinente nepretržite kultúrne a spoločensky formovala, pričom nikdy nezabudla na svoje národné a kresťanské korene.

Loď Köln najprv zakotvila v Melbourne, kde zostala časť slovenských pasažierov, potom plavba pokračovala do Sydney. Vzhľadom na vtedajšiu nepriaznivú situáciu na austrálskom trhu práce sa niektorí Slováci vracajú tou istou loďou späť do Európy. Kým prvá vlna emigrantov v roku 1928 mala ekonomický charakter, tá nasledujúca po roku 1948 mala zasa politicko-náboženský podtón. Zrod organizovaného slovenského života v Austrálii symbolizuje rok 1950, keď vzniklo Združenie austrálskych Slovákov. Jeho prvá pracovná schôdza sa uskutočnila 25. apríla 1950 v Belmore Street v Sydney. Súčasne začína vychádzať aj časopis *Slovenský štít*.

Dar viery a materinská reč sa stali základným stavebným materiálom spolkového života, bez ktorého sa v cudzine nemôže udržať žiadna národná organizácia. Slováci preto žiadajú cirkevné úrady o slovenského kňaza. Z Ríma prichádza roku 1951 páter Štefan Senčík, ktorý na Nový rok 1952 v Kostole jezuitov Star of the Sea neďaleko prístavného mosta Harbour Bridge celebruje prvú svätú omšu v slovenskom jazyku v Austrálii. Tento malý kostolík a príľahlá hala sa stali obľúbeným

1. Slovenský dom v Melbourne

2 SLOVENSKÉ zahraničie

miestom stretnutí Slovákov v Sydney. Organizovali sa tu večierky, divadelné hry a rôzne kultúrne a spoločenské podujatia. Po dvoch rokoch odchádza páter Senčík do Melbourne. Jeho zásluhou vzniká Slovenská katolícka misia, ktorá úzko spolupracuje so Združením austrálskych Slovákov na udržiavaní slovenských kultúrnych a sociálno-duchovných tradícií. Významnú úlohu zaznamenáva činnosť Slovenského domu, ktorý aktívne pracoval v rokoch 1959 až 1963. Tu sa konalo nezabudnuteľné predstavenie hry Ferka Urbánka *Kamenný chodníček*, ako aj uvedenie historických scénok, inscenovaných pri príležitosti spomienkových osláv 1100. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda. Slovenský dom, bohužiaľ, v roku 1963 z komerčných dôvodov zanikol.

V septembri 1968 privítal prvých augustových utečencov z Československa páter Tibor Strnisko a zástupcovia Združenia austrálskych Slovákov. Príchod tejto emigračnej vlny znamenal nový impulz pre slovenský život v Sydney. Výrazne ožil spoločenský život, vznikla nová tanečná kapela a dva futbalové kluby. Zrodila sa myšlienka vybudovať slovenské stredisko s kostolom a spoločenskou halou. Na podnet Združenia austrálskych Slovákov sa od roku 1973 začali každoročne organizovať tzv. Slovenské dni s národne zameraným kultúrnym programom pre Slovákov zo Sydney a okolia, ako aj celoaustrálske kongresy – stretnutia Slovákov z hlavných slovenských stredísk v Austrálii. Tieto sa opakujú každé dva roky, vždy v inom meste (Sydney, Melbourne, Adelaide) a trvajú dodnes. Hlavným cieľom týchto kongresov je uchovávanie si slovenských tradícií, ľudového umenia i slovenskej kuchyne. V roku 1976 sa začína pravidelné rozhlasové vysielanie v slovenčine a intenzívne sa organizuje finančná zbierka na kostol a spoločenskú sálu. Kostol bol vysvätený 21. marca 1982. V nasledujúcom roku prichádza z Ríma na návštevu biskup

Dominik Hrušovský. Pri tejto príležitosti sa predstavila mladá folklórna tanečná skupina Slovensko. V tomto období mali pre Slovákov v Sydney veľký význam spoločenské posedenia na prvú nedeľu v mesiaci, ktoré sa stali neodmysliteľnou súčasťou ich života. Po spoločensko-politických zmenách, ktoré nastali na Slovensku v roku 1989, sem prichádzajú vzácne návštevy – J. E. arcibiskup Ján Sokol, Alexander Dubček a predseda Matice slovenskej Jozef Markuš.

Združenie austrálskych Slovákov, časopis *Slovenský štít* a Slovenskú katolícku misiu ocenila pamätnými medailami Matica slovenská. Významného ocenenia sa dostalo Združeniu austrálskych Slovákov pri príležitosti 50. výročia jeho vzniku roku 2000, keď mu bola udelená medaila ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky. Slovenská hala sa v tom istom roku stala

oficiálnym domovom slovenských paralympionikov a v roku 2008 privítala aj dvesto mladých pútnikov pri príležitosti Svetových dní mládeže.

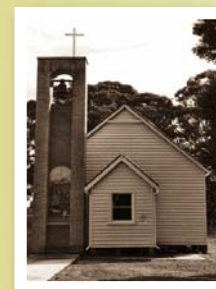
Združenie Slovákov v Melbourne dodnes pravidelne organizuje rôzne výstavy, zájazdy, tanečné večierky, besedy a semináre. Tradíciu divadelného ochotníctva tu v minulosti výrazne oživil Dr. Pavol Hrtus Jurina, ktorý svojou vynachádzavosťou a oduševnením dokázal preklenúť mnohé úskalía a ťažkosti ochotníckej práce. V súčasnosti na jeho plodnú divadelnú činnosť nadviazala pani Terézia Kráľová. S amatérskou skupinou hercov naštudovala divadelné hry J. Hollého *Kubo* a J. Palárika *Dobrodružstvo pri obžinkoch*. Predstavenia zožali veľký úspech nielen v Melbourne, ale aj v Sydney. Združenie pripravuje Letné tábory pre deti a mládež, lebo si uvedomuje, že práca s mladými ľuďmi je pre budúcnosť komunity veľmi dôležitá. V Melbourne pôsobí aj Slovenský spolok Ľudovít Štúr, ktorý roku 1966 založila emigrácia Slovákov z bývalej Juhoslávie. Ich prvým podujatím bol Silvestrovský večierok, ktorý zorganizovali ešte v roku svojho príchodu do Austrálie.

Neskôr vznikla samostatná slovenská škola, tanečná skupina aj futbalový klub. Dňa 26. decembra 1981 slávnostne otvorili vlastný Slovenský dom. Tu usporadúvajú zábavy,

výstavy a rôzne kultúrne podujatia. V súčasnosti tu pôsobia viaceré tanečné skupiny a hudobná kapela ZMENA 5. Pri rôznych príležitostiach tu účinkovali viaceré folklórne súbory zo Slovenska, ako napríklad Lipa, Ekonóm, Hájenka, Prvosienka, hudobné skupiny Jarabinka, bratia Muchovci, otec a syn Ivaškovci i folklórny súbor Koleso z bývalej Juhoslávie.

Prvá slovenská organizácia v Adelaide vznikla roku 1954, jej 50. výročie si slávnostne pripomenuli roku 2004 v novom Slovenskom dome. Už roku 1971 si založili vlastné hodinové rozhlasové vysielanie pod vedením Dr. Juraja Kaščáka. Toto vysielanie v slovenskom jazyku pripravujú dodnes štyri tvorivé skupiny. Slovenských poslucháčov informujú o pripravovaných programoch v slovenskom klube, sprítomňujú im históriu, tradície a krásne ľudové piesne. Krajania v Adelaide pravidelne pripravujú Deň matiek, Deň otcov, Mikulášsku nádielku, výlety do prírody, športové hry, premietanie slovenských filmov,

2., 3., 4. V slovenskom kroji v každom veku

prehliadku tradičnej slovenskej kuchyne, štedrovečernú večeru, Silvestrovskú zábavu a mnohé ďalšie kultúrno-spoločenské podujatia. Slováci z Adelaide sa aktívne zúčastnili na 18. kongrese Slovákov v Melbourne, ktorý mal veľmi úspešný a dôstojný priebeh, najmä preto, lebo sa niesol v srdečnej a tvorivej slovenskej atmosfére.

Pripravili
Terézia Kráľová
Eva Kaščáková
Anna Bovdišová
Ivan Hupka

TRUST, Experience in action, Making business ideas reality!

DÔVERA, skúsenosť v praxi, premena podnikateľských nápadov do reality!

Výstižný slogan organizácie **The Slovak British Business Council (SBBC – Slovensko-britská obchodná rada)**, ktorá v období piatich rokov svojej existencie predstavuje vo Veľkej Británii Slovenskú republiku. Svojimi rozmanitými aktivitami podporuje a vytvára priestor pre vzájomnú obchodnú a spoločensko-kultúrnu spoluprácu a je lídrom v oblasti poskytovania relevantných podnikateľských informácií a kontaktných platforiem, čím napomáha stimulovať kontakty medzi slovenskými a britskými subjektmi na najrôznejších úrovniach a pri realizácii investičných projektov.

„Našou hlavnou činnosťou je vzájomná propagácia a spoznávanie oboch strán; a to nielen v rovine ekonomicko-hospodárskej, ale aj v kultúre, turizme, športe a sociálnom živote,“ hovorí Marianna Hodgson, riaditeľka a zakladateľka SBBC. „Tým, že sme vznikli v Londýne a pôsobíme tu už určitý čas, vieme presnejšie komunikovať a naplniť požiadavky a zadania našich klientov. Využívame pritom skúsenosti z oboch ekonomík. Predstavenstvo a výbor našej organizácie tvoria profesionáli, garantujúci rovnováhu a – dovoľm si povedať – aj prírlev pozitívnej energie a veľkej dávky dynamiky a najmä dôvery,“ doplnil prezident SBBC David Hodgson. SBBC sa vo svojich projektoch prioritne zamerala na ľudský potenciál. Výsledkom aktivít musí byť prínos pre ľudí. Prvoradé je zameranie na slovenskú komunitu pôsobiacu v Británii. Podobne je záujem a orientácia nasmerovaná na tu pôsobiacich slovenských študentov, ktorí v tamojších podmienkach často získavajú prepotrebnú študentskú prax a cenné skúsenosti. Vízia organizácie je čitateľná a jasná; v duchu udržateľnosti pracovať na témach, ktoré posunú Slovensko a našich ľudí vždy dopredu, či už v zmysle nenahraditeľného marketingu, alebo následného praktického výstupu. Z radu významných projektov, pod ktoré je SBBC organizačne podpísaná, bolo napríklad podujatie *SlovAqua vitae* so zameraním na propagáciu slovenských subjektov poskytujúcich liečebnú starostlivosť v kúpeľoch na Slovensku. Pozornosť

bola nasmerovaná na možnosť vstupu zdravotných poisťovní spoločností, uľahčujúcich praktické kroky záujemcom z Británie o pobyt v slovenských kúpeľoch. Británia nemá vo svojej národnej zdravotnej schéme zakomponovanú kúpeľnú liečbu. Tým je znemožnená úhrada pacientom, ktorí majú záujem o tento spôsob zdravotnej starostlivosti. „Podarilo sa nám osloviť významné poisťovacie spoločnosti, ktoré zaradili do svojich produktov aj kúpeľnú liečbu,“ charakterizovala najdôležitejšie zameranie manažérka projektu Katarína Kulínová. Popri viacerých realizovaných projektoch s ekonomickým rozmerom sa venuje veľká pozornosť rozvoju turizmu a jeho marketingu na britskom trhu. Tu má SBBC presne vymedzený a zadaný program. Projekty sú zamerané hlavne na propagáciu slovenských možností pre partnerské subjekty z Veľ-

kej Británie. Patrónom organizácie je významný podnikateľ a nadšenec Jan Telenský. V Británii i na Slovensku je známy ako ekopodnikateľ, ktorého popradské relaxačno-wellnessové zariadenie získalo významné svetové ocenenie *World's leading green resort*. Ďalšou veľmi dôležitou platformou vzájomného zblížovania je prezentácia slovenskej kultúry. Za roky pôsobenia sa podarilo predstaviť našu vlasť prostredníctvom viacerých podujatí na špičkovej úrovni. Londýn má v celosvetovom kontexte svojím kozmopolitným charakterom výnimočné postavenie „sveta v jednom meste“. Prezentácia každej krajiny je preto veľmi potrebná a žiadaná. Podceňiť túto otázku by bolo hazardom a akiste krátkozraké. Aj preto sa SBBC odhodlala predčasom uviesť pred náročným

britským publikom predstaviteľa tradičnej slovenskej kultúry a ľudového umenia – súbor Lúčnica. Hudobné a tanečné kreácie telesa na javisku Kráľovskej opery v Londýne zaznamenali nebývalý úspech, keď vypredali 3 predstavenia. Svedčí o tom aj skutočnosť, že ani po piatej opakovke nechceli unesení diváci pustiť lúčničiarov z pódia. Nadšene tleskali a dožadovali sa ďalších prídavkov. Nestáva sa, no vtedy sa prišiel osobne poďakovať Lúčnici a Štefanovi Nosálovi riaditeľ opery. S príslovečnou slovenskou skromnosťou Š. Nosál odpovedal: „Vidíte, a takto je to všade, kde prideme! Tak prečo by Kráľovská opera mala byť výnimkou?“ Boli to nezabudnuteľné chvíle a atmosféra, ktorou si Lúčnica a Slovensko získali Londýn... Na najbližšie obdobie nadväzujúceho leta a na jeseň pripravuje SBBC výstavu významnej umelkyne prof. Miloty Havránkovej, ktorá je zriedkavým javom vo fotografii, v kostýmovom a šperkovom dizajne i vo vzťahu k študentom na Katedre fotografie, ktorú založila na VŠVU v Bratislave. Lahôdkou pre milovníkov operného umenia bude nesporne pripravovaný koncert známeho tenoristu Plácida Dominga, ktorý sa plánuje na december. SBBC participuje na jeho príprave a ponúka vstupenky na koncert na britskom trhu, čím opäť napomôže zviditeľniť Slovensko ako krajinu s hlbokými kultúrnymi tradíciami.

Významným posunom v obchodných a ekonomických vzťahoch je sociálny networking, zameraný na vzdelávanie v oblasti osobnostného rozvoja. Príspevkom v tomto smere bol v nedávnej minulosti projekt *Svetový týždeň podnikateľstva*, do ktorého bola cez SBBC a Ekonomickú univerzitu v Bratislave zapojená aj Slovenská republika. Záštitu nad podujatím prevzal podpredseda vlády SR D. Čaplovič, ktorý vo svojom stručnom príhovore ocenil význam a zmysel tohto globálneho projektu a zapojenie ambiciózných mladých ľudí aj zo Sloven-

ska. V nadväznosti na toto fórum sa rozvíja s Ekonomickou univerzitou v Bratislave aj nasledujúca spolupráca. SBBC poskytuje študentom výbornú príležitosť absolvovať *Internship programe*. Ide o možnosť zúročiť nadobudnuté vedomosti na praktické skúsenosti v podmienkach Veľkej Británie, zlepšiť si svoje jazykové schopnosti, lepšie spoznať samého seba a zodpovedať si otázky týkajúce sa vlastnej budúcnosti a kariéry.

SBBC je v neposlednom rade významným oporným bodom slovenských občanov žijúcich vo Veľkej Británii. V spolupráci s *The Czech and Slovak National House* sa pred pár týždňami

podieľala na otvorení *Infocentra*, ktoré spája slovenskú, českú a britskú komunitu a poskytuje priestor a zázemie krajanom na profesionálnej a sociálnej úrovni. Služby Infocentra zahŕňajú poradenstvo, vzdelávacie a jazykové kurzy, k dispozícii je knižnica s internetom a možnosť využitia konferenčnej miestnosti na prednášky a prezentácie.

Dôležitou aktivitou SBBC v oblasti investičných programov je činnosť *Investorského klubu*, na pôde ktorého sa organizujú pravidelné stretnutia so slovenskými a britskými podnikateľskými subjektmi.

Medzi najčerstvejšie projekty organizácie patrí nedávna aprílová charitatívna VIP galarecepcia. Atraktivnosť podujatia podporil priateľský futbalový zápas medzi Slovenskom a Anglickom na slávnom štadióne vo Wembley. Súčasťou večera bola výstava slovenského výtvarníka Jara Šuleka a zbierka pre nadáciu Manifesto Foundation na podporu aktivít mladých ľudí v športe a kultúre. Budovanie dôvery v slovensko-britskej komunite, využívanie skúseností z organizovania, iniciovania a spolupráce na projektoch, pretváranie vízie na skutočnosť – to je krédo a poslanie SBBC. Za obdobie piatich rokov ho organizácia svojimi aktivitami v investičnej, kultúrnej a vzdelávacej oblasti postupne naplňa, čím vytvára priaznivé podmienky slovensko-britského partnerstva na všetkých úrovniach. Prispieva k rozvoju a podpore ambícií Slovenska a rozvíja potenciál v oboch našich krajinách, ktoré sú – napriek určitej geografickej vzdialenosti – k sebe čoraz bližšie a bližšie.

www.sbbc.org.uk

Vľavo:
Marianna a David
Hodgsonovci
na odovzdávaní
cien SOPK

Marianna Hodgson,
riaditeľka SBBC,
s Karolom Konárikom
na priateľskom
futbalovom zápase
vo Wembley

Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Prahe

Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Prahe patrí pod Evanjelickú cirkev augsburského vyznania v Českej republike. Táto pomerne mladá cirkev, ktorá je zaregistrovaná na území Českej republiky, vznikla po rozpade federácie v roku 1993 transformáciou zo Slovenského evanjelického zboru augsburského vyznania v Prahe ako jediného zboru Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. v bývalej ČSFR na území Českej republiky.

Jej materská Evanjelická cirkev a. v. v dnešnej Slovenskej republike, z ktorej Slovenský zbor v Prahe vzišiel, je najväčšou protestantskou cirkvou v slovanských krajinách.

1. Vystúpenie spevokolu z Evanjelického gymnázia zo slovenského Tisovca
2. Vitráž s portrétom reformátora Dr. Martina Luthera na Kostole sv. Michala v Jirchářích, Praha 1
3. Kostol sv. Michala, pohľad z Opatovickéj ulice

Slovenský evanjelický zbor v Prahe bol založený po druhej svetovej vojne v roku 1947. Slovenskí luteráni prichádzali do Čiech v niekoľkých vlnách. Prvá bola hneď po vzniku I. Československej republiky v roku 1918. Do väčších miest, najmä do Prahy, však smerovali kroky študentov, ale predovšetkým robotníkov až po hospodárskej kríze v 20. rokoch 20. storočia. Tu sa Slováci schádzali najprv u seniora Českobratskej cirkvi evanjelickej Kristiána Pavla Lanštjaka, pôvodom tiež Slováka, ktorý im v Betlehemskej kaplnke na Žižkove umožňoval duchovný pokrm so slovenskou liturgiou. Už vtedy začali slovenskí evanjelici premýšľať o založení svojho zboru. Plány im však skrížila 2. svetová vojna. Po vzniku Slovenského štátu muselo Slovensko opustiť mnoho Čechov, a to aj so svojimi slovenskými manželkami a rodinami. Slovenskí členovia rodín sa ťažko prispôbovali novému prostrediu, túžili po svojich bohoslužbách, na ktoré si zvykli v rodnom kraji. Ďalší prúd prisťahovalcov prišiel po 2. svetovej vojne. V štatistike sa odhaduje, že len v rokoch 1945 – 1946 prišlo do

Prahy okolo 5 000 Slovákov evanjelikov. Príležitostné služby Božie sa v tomto období konali v Kostele sv. Martina ve zdi, na ktoré neskorší prvý kurátor zboru Samuel Hrianka pozýval kazateľov zo Slovenska. Slovenskí evanjelickí prisťahovalci do Čiech (najmä v Prahe) neustále živili myšlienku založiť si samostatný evanjelický cirkevný zbor. Domáhali sa svojho vlastného chrámu, zborových miestností a farára. Svoje želanie vyslovili nahlas na bohoslužbách v Kostele sv. Martina ve zdi 27. januára 1946. Na týchto bohoslužbách si zvolili prípravný výbor, ktorého úlohou bolo organizačne podchytiť slovenských evanjelikov žijúcich v Prahe a získať ich pre

myšlienku založenia zboru. Hneď v prvej fáze organizačnej prípravy na výzvu pozitívne reagovalo asi 3 000 evanjelikov. Rovnako priaznivý postoj k založeniu zboru mali aj obaja slovenskí biskupi Čobrda i Osuský.

Vďaka intervencii a možnostiam vtedajšieho podpredsedu vlády Jána Ursínyho získali v roku 1947 Slováci pre rozvoj svojho náboženského a bohoslužobného života Kostol sv. Michala v Jirchářích. Práve tu zasadal aj prvý, zakladajúci konvent, ktorý 23. februára 1947 jednomyseľne schválil návrh založiť Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Prahe. Prvá zmienka o tomto kostole pochádza z roku 1115. Od 15. storočia však slúžil tzv. utrakvistom (utrakvizmus, t. j. oficiálna cirkev husitov, ktorá vynikala tým, že sa v nej prijímalo „pod obojím“ – *sub utraque*) a od roku 1791 patrila nemeckým luteránom. Počas 2. svetovej vojny sa však situácia v nemeckom zbore veľmi skomplikovala. Po jej skončení museli nemeckí evanjelici opustiť Prahu, teda aj svoje zbory a chrámy. Kostol však nezostal dlho prázdny. Ujali sa ho a až dodnes sa oň starajú generácie slovenských evanjelikov žijúcich hlavne v Prahe.

K duchovnému rozvoju novovzniknutého Slovenského zboru v Prahe bolo treba okrem kostola zriadiť aj duchovnú kazateľskú stanicu. Preto sa zbor rozhodol povolať duchovného z rodnej domoviny. Prvým, riadne zvoleným farárom Slovenského evanjelického a. v. cirkevného zboru v Prahe sa stal

Rudolf Košťál (neskorší biskup západného dištriktu Slovenskej ev. a. v. cirkvi), ktorý tu pôsobil do roku 1956. Po jeho odchode prišiel do Prahy Eugen Mičovsky. Práve on viedol zbor cez zložité obdobie marxistickej ateizácie a útlaku 50. rokov a tiež obdobia roku 1968. Pôsobenie ďalšieho farára Emanuela Vargu sa nieslo v znamení zložitej rozsiahlej rekonštrukcie kostola v rokoch 1973 – 1984. Po jeho odchode do dôchodu roku 1989 v zbore krátko pôsobil farár Ján Bunčák, po ktorom prišiel farár Andrej Hliboký. Jeho pôsobenie sa vzťahuje na prelomové roky 1992 – 1993, keď sa dovtedajšia Česká a Slovenská Federatívna Republika pod vplyvom politických okolností rozdelila na dva samostatné štáty. Dôsledkom toho sa aj slovenský zbor v Prahe musel inštitucionalizovať na samostatnú Evanjelickú cirkev a. v. v Českej republike. Od 1. januára 2003 sa stal novým farárom zboru Dušan Tillinger, ktorý od roku 2004 prevzal aj funkciu superintendenta cirkvi. Na sklonku roku 2001 do zboru prišiel kaplán František Korečko, ktorý tu pôsobil do konca augusta 2005. Ku koncu roka 2003 bola do zboru menovaná farárka Jana Gregerová. V novembri 2007 prišla do zboru farárka Liliana Piačková, ktorá tu pôsobila jeden rok.

POSLANIE

Slovenský zbor v Prahe je spoločenstvom kresťanov – evanjelikov augsburského vyznania, ktorí uznávajú ako prameň viery a pravidlo života jedine Písmo sväté vykladané v súlade s Knihou svornosti. Je to nezávislý samosprávny zbor, ktorý pôsobí a svoje poslanie plní najmä na území Prahy a v jej okolí. Jeho hlavným poslaním je šíriť evanjelium Ježiša Krista, vyznávať a upevňovať vieru v Trojjediného Boha, svedčiť o ňom a vstúpiť do vedomia všetkých ľudí, osobitne mladšej generácii. Svojim členom slúži hlavne službami Božími, teda prisluhovaním Slova a sviatosťami; náboženskou výchovou, poskytovaním duchovnej a pastoraálnej starostlivosti, ďalej vedie k vzájomnej úcte, podpore, tolerancii a k príkladnému kresťanskému i občianskemu životu. V spolupráci s inými kresťanskými spoločenstvami prispieva k rozširovaniu i upevňovaniu kresťanstva všetkých ľudí dobrej vôle, zároveň sa snaží v zmysle evanjelia uplatňovať lásku a vnášať spravodlivosť a pokoj do rodinného, ako aj spoločenského života.

BOHOSLUŽBY A AKTIVITY ZBORU

Bohoslužby sa v našom zbore konajú pravidelne každú nedeľu o 9.30 hod. v Kostole sv. Michala v Jirchářích. Navštevuje ich v priemere sedemdesiat ľudí. Každodenné, pôstne a adventné bohoslužby mávame vždy vo štvrtok o 18.00 hod., resp. o 17.00 hod. v zimnom čase. Okrem bohoslužieb sa u nás konajú biblické hodiny mládeže (streda 19.00 hod.). Našu mládež reprezentujú zväčša slovenskí študenti, ktorí študujú na českých vysokých školách. Pravidelne sa na svojich biblických hodinách stretávajú tiež seniori (utorok 15.00 hod.). Túto skupinu tvoria predovšetkým slovenskí starousedlíci, ktorí do Prahy prišli za prácou, resp. nasledovali svojho manželského partnera či partnerku. Naša práca sa sústreďuje aj na výchovu a vedenie detí. Práve cez mladšiu generáciu sa usilujeme osloviť celé rodiny a priviesť ich tak do nášho spoločenstva.

Uvedomujeme si totiž, že je nesmierne dôležité udržať materinský slovenský jazyk práve u malých detí, ktoré sa narodili v Čechách, kde navštevujú školy. Aj z toho dôvodu vyučujeme náboženstvo, organizujeme nedeľnú detskú besiedku, pripravujeme konfirmandov. Pravidelnou aktivitou sa stal tiež detský klub. Všetky aktivity sa uskutočňujú v slovenskom jazyku. Z nepravidielných aktivít treba spomenúť rôzne tematické výlety, športové aktivity mládežníkov a rodinné výlety, ktorých trasy vedú mimo hlavného mesta Českej republiky. V prírode potom pre deti, ich rodičov a známych pripravujeme zaujímavé spoločenské a športové hry, varíme guláš, jazdíme na koňoch, púšťame šarkany atď. Slovenský zbor tiež úzko spolupracuje s ostatnými slovenskými spolkami, ktoré pôsobia najmä na území Prahy, ako aj so slovenským zastupiteľským úradom v Prahe.

Naše ekumenické aktivity sa prejavujú v spolupráci so slovenskou rímskokatolíckou a gréckokatolíckou farnosťou. Tradičnými sa stali najmä spoločné bohoslužby „Za domov“, po ktorých zväčša nasleduje zábava vo forme majálesu.

Na záver chcem ešte spomenúť jednu ťažkosť, s ktorou sa Slovenský zbor v Prahe už niekoľko rokov borí. Je ňou oprava strechy nášho Kostola sv. Michala, ktorá bola vyčíslená na cca 8 mil. českých korún, ktoré však naše spoločenstvo doposiaľ nemá k dispozícii. Aj napriek pomoci zo strany Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, štátnych a mestských organizácií Českej republiky, ako aj našich priaznivcov a podporovateľov nám stále chýba asi polovica uvedenej sumy.

Milí priatelia, čitatelia časopisu *Slovenské zahraničie*, ak navštívite Prahu, neobídte naše spoločenstvo. Radi vás medzi nami privítame.

Pripravil
Dušan Tillinger

Pojem slovenská kultúra je široký, obsahuje nekonečné množstvo napohľad všedných jednotlivostí, ako aj pozoruhodných či výnimočných činov. Ich vhodným spojením sa modeluje pôsobivá mozaika. Vytvárajú ju nadšenci, ktorí posvätnej veci národa zasvätili celý svoj život. Takým je aj literárny historik, riaditeľ Národného biografického ústavu Slovenskej národnej knižnice docent PhDr. **AUGUSTÍN MAŤOVČÍK**, DrSc. (1937).

Kamienky z mozaiky slovenskej kultúry

Hovoríme s riaditeľom Národného biografického ústavu Slovenskej národnej knižnice.

1.

1. Pri preberaní Ceny primátora mesta Martin v roku 2002
2. Budova Slovenskej národnej knižnice – sídlo Národného biografického ústavu

Pôsobil v Literárnom archíve Matice slovenskej, isté obdobie ako jeho vedúci, v roku 1969 prešiel do Biografického ústavu, dlhý čas mal zákaz publikovať. Naplno svoju činnosť rozvinul až po roku 1990, keď sa stal jeho riaditeľom, od roku 2000 ako Národného biografického ústavu, ktorý bol zaradený do Slovenskej národnej knižnice. Ako autor a editor sa venoval predovšetkým obdobiu slovenského národného obrozenia (*Martin Hamuljak*, 1971) a medzivojnovej literatúre (*Jozef Ciger Hronský – životná dráma*, 1995, *J. Ciger Hronský – život a dielo*, 2003). Ako koncipient a organizátor stál na čele kolektívu, ktorý vytvoril *Slovenský biografický slovník I – VI* (1986 – 1994), *Reprezentačný biografický lexikón Slovenska* (1997), jeho anglickú mutáciu (*Slovak Biographical Dictionary*, 2002), *Biografický lexikón Slovenska 1 – 3* (2002 – 2007). Z dielne ústavu vyšli aj ďalšie biografické diela, osobitne treba spomenúť už druhé vydanie *Slovníka slovenských spisovateľov 20. storočia* (2008).

Náročná bibliografická práca je nesmierne užitočná pre poznanie Slovákov i Slovenska, predovšetkým pre každého Slováka, nech by bol kdekoľvek na svete. Vyžaduje si húževnatosť, ktorá je vraj nášmu národu vlastná. Sprevdza ju aj skromnosť. Možno i preto Augustín Maťovčík môj návrh na rozhovor prijal trochu s rozpakmi, lebo vždy viac ako o seba mu išlo o vec, o dielo, ktoré výrazným spôsobom spoluvytvára. Tým podmielil aj charakter mojich otázok. Štátút hovorí: „Cieľom

Národného biografického ústavu je zhromažďovať, skúmať a spracúvať biografické pramene, sústreďovať dokumentáciu a poskytovať informácie o živote osobností, ktoré sa významným spôsobom zúčastňovali a zúčastňujú na kultúrnom, vedeckom, umeleckom, hospodárskom, politickom a spoločenskom živote nášho národa v minulosti i súčasnosti. Hlavnou úlohou pracoviska popri dokumentácii je tvorba a vydávanie biografických slovníkov.“ Urobilo sa veľa, no stále je aktuálna otázka, či vieme o našich osobnostiach dosť. A či vie o nich dosť svet.

V biografickom výskume na Slovensku sme donedávna dosť zaostávali, najmä v slovníkovej tvorbe (oproti Poliakom, Maďarom, Nemcom a i.). Tomuto výskumu sa venuje sústredená pozornosť až od založenia Biografického ústavu Matice slovenskej v roku 1969. Po vybudovaní základnej biografickej dokumentácie sme v rokoch 1986 – 1994 pripravili a vydali šesťzväzkový *Slovenský biografický slovník*, ktorý obsahuje životopisné heslá vyše 12 600 dejateľov s uzavretým životom a dielom od obdobia Veľkej Moravy do polovice 80. rokov 20. storočia. V súčasnosti pracujeme na novej edícii *Biografického lexikónu Slovenska*, z ktorého vyšli dosiaľ tri zväzky (2002 – 2007). Vydali sme aj iné slovníkové diela. Okrem výberového *Reprezentačného biografického lexikónu Slovenska* (1999) to boli *Lexikón slovenských žien* (2003), *Lexikón osobností mesta Martin* (2006) a i. Biografický výskum rozvíjame aj organizovaním vedeckých konferencií a seminárov o významných slovenských spisovateľoch a národných dejateľoch, ako aj o zástoji popredných rodín v slovenských kultúrnych dejinách (Paulinyovci, Čaplovičovci, Skyčákovci, Galandovci a i.). Referáty a príspevky z týchto konferencií vychádzajú vo vedeckom zborníku *Biografické štúdie*. Dosiaľ vyšlo 33 zväzkov.

Reprezentačný biografický lexikón Slovenska obsahuje tisíc biografických hesiel a vyše 300 ilustrácií. Aké boli základné hod-

notové kritériá pre výber v čase, keď vo vedomí značnej časti spoločnosti začali dominovať pozlátkové celebrity šoubiznisu?

Výber dejateľov a ich zaradenie do každého slovníka predstavuje istý problém, pretože takýto výber je zložitý a náročný, nemôže byť uzavretý a neomylný. Je potrebné stanoviť si objektívne kritériá, zaručujúce časovú, hodnotovú a profesionálnu vyváženosť zaradených osobností – pozitívnych či tzv. negatívnych, a preto každý výber z tohto hľadiska treba pokladať za otvorený a modifikovateľný. Do *Reprezentačného biografického lexikónu Slovenska* sme zaradili 872 osobností s uzavretým životom a dielom od najstarších čias do roku 1997, ktoré sa významnou mierou zúčastňovali na rozvoji nášho umenia, vedy, myslenia a spoločenského pokroku. Vychádzali sme pritom z evidencie a spracovaných hesiel vo veľkom *Slovenskom biografickom slovníku*, ktorý obsahuje aj heslá tvorcov a dejateľov žijúcich v zahraničí. Pravda, heslá v *Reprezentačnom biografickom lexikóne Slovenska* sú oveľa stručnejšie ako v našom 6-zväzkovom biografickom slovníku, na ktorý záujemcov odkazujeme.

Dnes pod pojmom slovenská literatúra chápeme všetky literárne tvorivé úsilia Slovákov doma, ale aj v zahraničí. V duchu tejto myšlienky bolo treba nanovo koncipovať aj spisovateľský slovník, zaradiť doň autorov predtým z ideologických dôvodov tabuizovaných. Ako ste dopĺňali tieto „biele miesta“?

Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia, najmä jeho druhé vydanie z roku 2008, je koncipovaný s pomerne širokým záberom. Podľa možností a dostupných prameňov sme zmapovali aj tvorbu slovenských spisovateľov v zahraničí, donedávna označovaných za tzv. emigrantských autorov, ako aj tvorbu slovenských spisovateľov žijúcich v slovenských enklávach, napríklad v Maďarsku, Rumunsku či srbskej Vojvodine. Okrem bibliografickej evidencie vydání ich diel sústavne zhromažďujeme dokumentáciu o ich životných osudoch aj tým, že v spolupráci so zbierkovými ústavmi Slovenskej národnej knižnice (najmä s Archívom literatúry a umenia) sa snažíme získať literárne pozostalosti spisovateľov zo zahraničia. Naposledy sme získali rukopisné fondy a iné pozostalosti básnika a prekladateľa Karola Strmeňa, publicistu Imricha Kružliaka, literárneho a kultúrneho historika Jozefa Špetku, literárneho historika a kritika, esejistu Ernesta Žatka-Bora, básnika a prekladateľa Kolomana Geraldiniho, kňaza, krajan-ského pracovníka Imricha Fuzyho, esejistu, filozofa a prekladateľa Štefana Polakoviča, autora literatúry faktu, publicistu, diplomata a pedagóga Jozefa A. Mikuša, politika a publicistu Jozefa Stašku a iných.

Vzrastajúci záujem o hľadanie predkov a vzdialených príbuzných viedol v roku 2000 k zriadeniu Kabinetu genealógie Slovenskej národnej knižnice. Je záujem o poznanie svojho rodostromu aj dnes?

Záujem o hľadanie vlastných predkov z roka na rok vzrastá. Svedčia o tom desiatky žiadostí, ktoré dostávame, zväčšujúci

3.

sa počet členov Slovenskej genealogicko-heraldickej spoločnosti, organizácie spolupracujúcej so Slovenskou národnou knižnicou (v súčasnosti ich evidujeme okolo 600), vzrastajúci počet dopytov od krajanov – v ostatných rokoch už nielen z USA, Kanady, Austrálie, ale aj z európskych krajín. Veľa rodín si organizuje rodinné stretnutia, mnohí jednotlivci spracúvajú a vydávajú rodinné monografie. Vzrastá i záujem vedeckých pracovníkov a inštitúcií o túto oblasť výskumu. V Historickom ústave SAV spracúvajú genealógie stredo-vekých rodov so slovenskými vzťahmi, mnohé genealógie vznikajú v múzeách a archívoch. Aj na pôde Národného biografického ústavu organizujeme odborné semináre venované významným slovenským rodom, z ktorých sú spravidla genealogické príspevky uverejňované v zborníku *Biografické štúdie*.

4.

Národný biografický ústav svoje údaje už dlhší čas spracúva aj elektronicky. Myslím si, že aj Slováci v zahraničí by boli vďační, keby ste konkrétne uviedli, ako sa k dátam ústavu na internete možno dostať.

Čosi sme už urobili, žiaľ, v spracúvaní biografickej dokumentácie v elektronickej podobe máme veľké dlhy. Rozsiahla dokumentácia Národného biografického ústavu, budovaná od jeho založenia, obsahuje vyše 80 000 základných životopisných dokumentov, vyše 90 000 výstrižkov z tlače a do 400 000 bibliografických záznamov retrospektívnej i súčasnej bibliografie biografickej literatúry. Máme pripravenú koncepciu komplexného spracovania tejto dokumentácie v elektronickej podobe, čo si vyžiada čas a osobitné náklady. No základné informácie už teraz možno nájsť na internetovom portáli www.snk.sk. Obsahuje takmer pol druha milióna informačných jednotiek o Slovenskej národnej knižnici, z čoho nemalá časť sa týka činnosti Národného biografického ústavu.

A napokon – čo najbližšie ponúkne Augustín Maťovčík a jeho ústav čitateľom?

Konkrétne je to štvrtý zväzok *Biografického lexikónu Slovenska* (písmená CH – KI), ktorý pripravujeme do tlače a radi by sme ho vydali v roku 2010. Ja osobne pripravujem k 110. výročiu narodenia Dr. Antona Augustína Baníka (1900 – 1978) monografickú prácu o tomto významnom kultúrnom historikovi, bibliotekárovi a archívárovi Matice slovenskej.

A ešte čosi celkom osobné. Vašou celoživotnou literárnou láskou je spisovateľ a kultúrny dejateľ Jozef Ciger Hronský. Povedzte, čo môže dať táto osobnosť 21. storočiu?

Okrem vynikajúceho literárneho diela je to jeho humánný odkaz: „Lepšie zažiť svetielko, ako preklínať tmu!“ (*Slovák v Amerike*, 1960).

3. V kruhu pracovníkov Národného biografického ústavu SNK pri prezentácii *Lexikónu slovenských žien* v roku 2003
4. S rodinou vo Vysokých Tatrách

Rozhovor pripravil Pavol Hudík

Vitajte v srdci Slovenska

Brána do srdca
Banskobystrický región

Územie Banskobystrického samosprávneho kraja patrí rozlohou k najväčším na Slovensku. Rozprestiera sa v južnej časti stredného Slovenska. Severná časť má podhorský a horský charakter, v južnej časti prevládajú nížiny s mierne kopcovitým terénom a listnatými lesmi.

Vysoká atraktivnosť severne položených častí kraja z hľadiska cestovného ruchu je najmä vďaka veľkému výskytu chránených území všetkých stupňov. Vynikajúce podmienky na rozvoj rekreácie a oddychu sú v národných parkoch, chránených krajinných oblastiach a v ďalších chránených územiach. K najčastejším sídelným útvarom patria malé a stredné obce, z ktorých mnohé predstavujú významný potenciál pre vidiecke formy rekreácie, oddychu, ale aj aktívne agroturistické činnosti.

Vynikajúcu ponuku pre milovníkov mestského a kultúrneho cestovného ruchu predstavujú historické banské mestá so zachovanými technickými dielami a vzácnymi kultúrno-historickými pamiatkami. K jedinečným patrí Banská Štiavnica, ktorej historické jadro a technické pamiatky okolia boli zaradené do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. K osobitým patrí najmä história banskej ťažby drahých kovov s unikátnym systémom vodných jazier (22 uchovaných z pôvodných 65), Starý a Nový zámok, prvá Vysoká banská škola na svete a ďalšie vzácné meštianske domy. K ďalším významným stredovekým banským mestám patrí Banská Bystrica, Kremnica a obec Špania Dolina s mnohými vzácnymi kultúrno-historickými pamiatkami. V obci Hronsek pri Banskej Bystrici sa nachádza dodnes funkčný drevený artikulárny kostol z 18. storočia, ktorý bol spolu s ďalšími siedmimi na východnom Slovensku v roku 2008 zaradený do Zoznamu UNESCO. K turisticky atraktívnym cieľom patria aj Zvolenský zámok, Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry v Sebechleboch, gotické, renesančné a klasicistické kostoly v okresoch Banská Bystrica a Zvolen, gotická katedrála v Hronskom Beňadiku, kaštieľ

vo Svätom Antone. Zvýšená koncentrácia gotických pamiatok sa nachádza na Gemerí (okresy Rimavská Sobota a Revúca). Kostolíky so vzácnymi gotickými oltármi, freskami a krstiteľnicami sa nachádzajú v Kraskove, Kyjatiaciach,

Rimavskej Bani, Rimavskej Seči, Rimavských Janovciach, Malých Teriakovciach a v ďalších obciach. Počas letnej turistickej sezóny dotvárajú atmosféru mnohé folklórne, kultúrno-spoločenské a zábavné podujatia, medzi ktoré patria najmä Zámokké hry zvolenské, Folklórne slávnosti pod Poľanou v Detve, Hontianska paráda v Hrušove, Kremnické gagy, Salamandrové dni v Banskej Štiavnici, Rodeo Show v Muráni a ďalšie. Tradícia kúpeľníctva na našom území siaha do obdobia Rímskej ríše. Prítomnosť liečivých termálnych a minerálnych prameňov využívali nielen bohatí, ale aj pospolití ľudia. Stali sa základom pre vznik prírodných liečebných kúpeľov v Dudinciach, Brusne, Sklených Tepliciach, Sliachi, Kováčovej a v Číži. Väčšina našich kúpeľov je v súčasnosti zmodernizovaná, poskytujú množstvo procedúr a služieb – ubytovacie, stravo-

vacie, wellness a celý rad doplnkových služieb a skrášľovacích kúr. Potenciál na vybudovanie stredísk s klimatickými, resp. vzdušnými kúpeľmi sa nachádza na Donovaloch, Chopku, v Čiernom Balogu, Španej Doline, Telgárte, Lome nad Rimavicou a Muránskej Hute. Na liečbu dýchacích ciest u detí sa vďaka ideálnej teplote a vlhkosti vzduchu využíva kvapľová jaskyňa v Bystrej.

Na letnú rekreáciu v horskom prostredí a pri vode je v Banskobystrickom kraji množstvo príležitostí. Horstvá patriace pod Národný park Nízke Tatry, Národný park Muránska planina, čiastočne aj Národné parky Veľká Fatra a Slovenský raj, Chránené krajinné oblasti Poľana, Štiavnické vrchy a Cerová vrchovina ponúkajú stovky kilometrov značených peších trás, početné prírodné areály, pamiatky a úkazy a samozrejme nezabudnuteľné zážitky pri ich absolvovaní. Chránené územie Poľana je biosférickou rezerváciou a súčasťou medzinárodnej siete území zaradených do Zoznamu UNESCO. Cieľom návštevníkov sú tri sprístupnené kvapľové jaskyne v Harmanci,

Bystrej a vo vysokohorskom Ďumbierskom krase, kde sa nachádza Jaskyňa mŕtvych netopierov s osobitým režimom. V horskom prostredí sú podmienky na mnohé športovo-rekreačné aktivity od vysokohorskej turistiky, skalolezectva, paraglajdingu, golfu až po hipoterapiu.

Vyhľadávaným miestom najmä počas letnej sezóny je úzkokolajová Čiernohronska železnica v Čiernom Balogu a ozubnicová železnica na trase Tisovec

– Pohronská Polhora (15 km) s unikátnym technickým prevádzkovaním. Návštevník má počas jazdy možnosť vidieť neobyčajnú prírodnú scenériu dolín a zákutí Národného parku Muránska planina.

K letnej ponuke neodmysliteľne patria termálne kúpaliská a vodné plochy. K najznámejším patria otvorené kúpaliská v Kremnici, Kováčovej, Vyhniciach, Dudinciach, Dolnej Strehovej, Vinici a Číži.

K vyhľadávaným vodným plochám patria Štiavnické jazerá, Teplý vrch pri Rimavskej Sobote, jazero Tajch pri Novej Bani a iné. Čoraz väčší záujem je o splav rieky Hron.

1. Maliarka Sibyla Greinerová tvrdila o **Hlavnom námestí v Banskej Bystrici**, že je najkrajším barokovým námestím na Slovensku.

2. **Nízke Tatry** sa ťiahnú medzi malebnými údoliami Váhu a Hrona. Hlavný hrebeň dosahuje tromi vrcholmi výšku vyše 2000 metrov. Najvyššie vrcholy Ďumbier (2043 m), Chopok (2024 m), Dereše (2004 m), Chabenec (1955 m) a Kráľova hoľa (1948 m) sú jedinečnými výhľadmi na pohoria a údolia Slovenska. Po Vysokých Tatrách sú Nízke Tatry druhým najnavštevovanejším pohorím Slovenska.

3. Vždy koncom augusta sa v obci **Hrušov** koná festival ľudových tradícií – Hontianska paráda. Návštevníci tu nájdu ukážky tradičných remesiel a činností typických pre vidiecky život.

4. **Hotel Kaskády** – wellness.

5. Baroková kalvária v **Banskej Štiavnici**.

6. **Pustý hrad** neďaleko Zvolena.

7. Evanjelický artikulárny kostol v **Hronseku** je viacnásobne výnimočný: postavili ho bez jediného železného klinca,

jeho vzhľad ovplyvnila škandinávská architektúra, do terasovito usporiadaných lavíc sa zmestí 1 100 ľudí, na oltári sa v priebehu cirkevného roka vystrieda podľa sviatkov 6 obrazov. Hronseckí evanjelici začali stavať kostol 23. októbra 1725 a na deň pamiatky Lutherovej reformácie 31. októbra 1726 ho vysvätili. Spoločne s ďalšími siedmimi drevenými kostolmi postavenými na Slovensku v 16. až 18. storočí zapísali hronsecký kostol 7. júla 2008 do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

8. V obci **Sebechleby**, v jej osade Stará Hora je pamiatková rezervácia ľudovej architektúry – vinohradníckych domčekov so stĺpovým podsténím, ktoré sú predstavené pred vytesané pivnice do tufu. Osada vznikla v 16. storočí, v čase tureckých bojov. V tejto zalesnenej oblasti nachádzali útočisko obyvatelia Sebechlebov pred nájazdmi Turkov. Na bývanie si kopali do brala diery väčších rozmerov, kde sa ukrývali pred tureckým nebezpečenstvom.

Vzácné dámy
na slovenskom
plese v USA:
sprava Nina Holá,
Lubica Markovičová,
Bernarda Fabriciová
a Hyon Whiteside

■ CYPRUS

30. 5. Stretnutie krajanov a priateľov Slovenska, Nikózia

■ ČESKÁ REPUBLIKA

4. 4. Otvorenie sezóny verejného pečenia chleba, Kladno

25. 4. Turnaj v kolkoch, Karlove Vary

21. 4. Slávnostný hudobný večer národnostných menšín, Teplice

8. 5. – 10. 5. Stredočeský folklórny festival Tuchlovická pout 2009 a májové folklórne RENDEZ-VOUS, Kladno

30. 5. Detský deň, Stříbro

30. 5. Hrajte, že mi, hrajte... Deň česko-slovenských kultúrnych tradícií, Hradec Králové

30. 5. Slovenský majáles, Praha

Jún Výstava k 15. výročiu Obce Slovákov v Karvine, Karviná

ZO ŽIVOTA Slovákov vo svete

■ FRANCÚZSKO

31. 5. 60. výročie založenia Spolku francúzsko-slovenského priateľstva, Paríž

■ CHORVÁTSKO

30. 4. – 3. 5. 130. výročie príchodu Slovákov do Markovca; 130. výročie založenia osady Markovec, Markovec

10. 5. – 15. Detská prehliadka slovenského folklóru v Chorvátsku, Sofany

■ MAĎARSKO

Anna Csörgölová, riaditeľka Slovenskej materskej školy, základnej školy, gymnázia, strednej odbornej školy a žiackeho domova, si prevzala vysoké štátne vyznamenanie prezidenta republiky Zlatý záslužný kríž Maďarskej republiky.

Anna Sabadošová, knihovníčka a informatička z Malého Kereša, si prevzala Cenu za výchovu mládeže mesta Malý Kereš

2. 4. – 30. 6. Putovná výstava digitálnych fotografií Imricha Fuhla, Mlynky – Budapešť

2. – 3. 4. Alma mater – moja škola, naše školy – súťaž Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, Nové Mesto pod Šiatrom

4. 4. 35 rokov slovenského vysielania Maďarského rozhlasu, Budapešť

24. 4. 60. výročie založenia Slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši; oslavy znovuosídlenia mesta, Slovenský Komlós

Apríl Výstava Alexandry Halászovej, Nový Budín

Apríl Valné zhromaždenie regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina, Čemer

20. 6. Stretnutie dychových kapiel, Piliš

5. – 6. 6. Slovenské spevanky a veršovačky, Budapešť

20. 5. Vo veku nedožitých 54 rokov nečakane zomrel vedecký pracovník Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, historik a archivár Dr. Ján Gomboš. Narodil sa 8. decembra

1955 v Békešskej Čabe. Po maturite na čabianskom slovenskom gymnáziu v roku 1980 získal diplom stredoškolského učiteľa na Filozofickej fakulte Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti z odboru dejepis – slovenčina. Tu získal v roku 1990 aj doktorát. Témou jeho dizertačnej práce, ktorá bola vydaná aj v knižnej podobe, bolo prvé polstoročie znovuosídleného Slovenského Komlóša. V roku 1997 získal vedecký titul doktora historických vied. Bol spoluautorom monografie Slovenského Komlóša, ktorej skrátená verzia vyšla v Bratislave v roku 1997. V rokoch 1980 až 1983 pracoval ako historik-muzeológ v Múzeu Mihálya Munkácsyho v Békešskej Čabe. Od roku 1983 do roku 2001, keď sa stal vedeckým pracovníkom Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, bol vedúcim odbočky župného archívu v Békeši. Jeho výskumnou oblasťou boli dejiny dolnozemsých Slovákov, ich korene a začiatok ich „nového života“ na Dolnej zemi (18. – 19. storočie). Venoval sa aj genealogickým výskumom a skúmal a spracúval dejiny a kultúrne dejiny Slovákov v Maďarsku.

■ NEMECKO

9. 5. Slovenský majáles, Mníchov

16. 5. Akadémia a krajanské stretnutie pri príležitosti 90. výročia tragickej smrti Milana Rastislava Štefánika, Mníchov

16. 5. Slávnostné otvorenie Slovensko-nemeckého klubu, Frankfurt nad Mohanom

■ POĽSKO

21. – 28. 6. XVI. Dni slovenskej kultúry v Malopoľsku, Krakov, Jablonka, Krempachy

■ RUMUNSKO

9. 5. Deň školy – 13. výročie Teoretického lýcea Jozefa Kozáčka, Bodonoš

15. – 17. 5. Mládežnícky folklórny Čerpotok, Čerpotok

15. 5. V Bratislavskom bábkovom divadle vystúpili členovia slovenskej ochotníckej divadelnej skupiny Mladé srdcia z rumunského Nadlaku. Publika sa predstavili hrou Ferka Urbánka *Náš pán ujo* v réžii Eleny Dariny Kmeťovej. Táto veselohra známeho slovenského dramatika, v ktorej prevláda zdravý ľudový humor, je okrem iného presýtená množstvom slovenských porekadiel a prísloví. Zlo je nakoniec potrestané, nedorozumenie vyriešené a hrdinovia sa poučia na vlastnej škode. V hre účinkovali: Patrik Kizsel, Alžbeta Iasovičová, Anna Nováková-Rozkošová, Milan

Lóczi, Ján Šušlák, Štefan Rozskoš, Anna Švihranová, Mária Spuriganová, Alžbeta Čupavová, Mária Popová a Daniel Gyurík. Hosťovanie nadlacksých ochotníkov organizačne pripravil a finančne podporil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

■ SRBSKO

Katarína Melegová-Melichová – nová predsedníčka Matice slovenskej v Juhoslávii

Róbert Dostál – nový generálny riaditeľ tlačiarne Kultúra, a. s., v Petrovci

Vladimír Valentík, riaditeľ Slovenského vydavateľského centra v Petrovci a zároveň zostavovateľ a dizajnér monografie *Selenča 1758 – 2008*, si prevzal na 15. medzinárodnom salóne kníh v Novom Sade cenu Dobrý dizajn za uvedenú knihu.

27. 3. – 5. 4. 40. prehliadka slovenských divadelných súborov a 15. festival DIDA (Divadelné inscenácie dolnozemsých autorov), Pivnica

4. 4. Tajomstvo veľkonočného vajčka, Selenča

5. 4. Zázrak veľkonočného vajčka, Petrovec

9. 4. Deň školy, Hložany

9. – 12. 4. Výstava veľkonočných kraslíc, výšiviek, obrazov a medovníkov, Stará Pazova

11. 4. Predajná výstava veľkonočných koláčov, Kysáč

12. 4. Veľká noc v Kulpíne, Kulpín

12. 4. Výstava vyšívaných krojov, Padina

12. 4. Koncert skupiny Žalm, Báčska Palanka

13. 4. Vojlovická veselica, Vojlovica

14. – 16. 4. IV. veľtrh hospodárstva, Nová Pazova

17. – 19. 4. Žur-škola, kurz pre novinárov, Petrovec

18. – 20. 4. Máškove dni 2009, Kovačica

23. 4. Literárny večierok venovaný nedežitej 65-ke novinára, spisovateľa, publicistu a humoristu Vladimíra Dorču (1944 – 2005), Kulpín

26. – 28. 6. Detský folklórny festival Zlatá brána, Kysáč

■ TALIANSKO

16. 4. Vo veku 84 rokov zomrel v Ríme eminentný slovenský biblista prof. Jozef Heriban, salezián. Paralelne so svojimi povinnosťami profesora Pápežskej saleziánskej univerzity v Ríme a bohatou publikačnou činnosťou pôsobil ako docent biblických vied aj mimo Talianska. Ako hosťujúci profesor vyučoval biblické vedy na Don Bosco Center of Studies v Manile (Filipíny) a novozákonnú exegézu prednášal na Teologickej fakulte v Benediktbeurne (Nemecko). Počas viacerých rokov cez letné prázdniny prednášal na biblických kurzoch a kázal duchovné cvičenia v Nemecku, v Japonsku, v Taliansku a od roku 1993 aj na Slovensku.

■ USA

5. 4. Prednáška Zápas o dušu Slovenska po druhej svetovej vojne; komunizmus verus katolíci; 1945 – 1948, Pittsburgh

18. 4., 26. 4. a 3. 5. Slovenský kolkársky kongres, Warren, štát Ohio

18. 4. Veľkonočná veselica, Trenton pri New Yorku

21. 2. V známom newyorskom atletickom klube na Manhattan sa konal tradičný, v poradí už 17. slovenský ples. Jeho hlavným organizátorom je Slovensko-americké kultúrne stredisko (S-ACC) v New Yorku. Na tomto veľkolepom podujatí bol prítomný aj veľvyslanec Slovenskej republiky v USA Peter Burian s manželkou a ďalšie významné osobnosti z krajanského kultúrneho a spoločenského života aj hostia zo Slovenska.

17. 4. Otvorenie výstavy celoživotného diela hudobného skladateľa Eugena Suchoňa, ktorú pripravilo Slovensko-americké kultúrne stredisko (S-ACC) v New Yorku. Výstava trvala do 28. 4.

Kniha Jána M. Bernadiča, Slováka žijúceho od roku 1968 vo Švajčiarsku, je čítaním o emigrantoch a utečencoch pre Slovákov doma (domácich) a vonku (zahraničných). Je čítaním o motívoch odchodu, resp. úteku, o tom, prečo ľudia opúšťajú či musia opustiť svoju vlasť, prečo utekajú alebo musia utiecť zo svojej vlasti. Autor sa problematike emigrácie venoval dlhé roky. Zozbieral desiatky svedectiev a výpovedí, ktoré ju ilustrujú prostredníctvom pestrej vzorky ľudských postojov, životných príbehov, dramatických, niekedy až tragických situácií, ale aj šťastných rozuzlení.

Možno predpokladať, že rôznorodý obsah bude zaujímavé a poučné čítanie nielen pre toho, komu sa dostane do ruky, ale aj pre každého, kto sa v globalizujúcom svete a zjednocujúcej sa Európe rozhodne stať migrantom.

MUDr. Ján Milan Bernadič (1928 Ružindol):

„V septembri 1968, po invázii sovietskych vojsk, som ušiel s rodinou z republiky. Vo Švajčiarsku mi priznali štatút politického utečenca. Tam som sa aj usadil.

Pred útekou zo Slovenska som doma pätnásť rokov pracoval ako lekár, a to ako ambulantný neurológ, posledné štyri roky ako vedúci lekár oddelenia liečebnej rehabilitácie v OÚNZ Prievidza. Po povinnej päťročnej práci vo švajčiarskom zdravotníckom zariadení, konkrétne v psychiatrickej liečebni v Chure, som mohol noštrifikovať svoje štúdium. Po zložení štátnych skúšok som dostal diplom švajčiarskeho lekára, s ktorým som sa mohol osamostatniť. V Oltene, kde doteraz žijem, som si otvoril vlastnú psychiatrickú ordináciu, ktorú som zavrel koncom roka 2001.“

Na obálke je obraz akademického maliara Ladislava Zábornského *Útek do Egypta* z roku 1968, ktorý v tom istom roku dostal do daru pápež Ján Pavol VI. Reprodukcia z pohľadnice vydané Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

Od 15. do 21. júna 2009 absolvovalo Torontské slovenské divadlo umelecké turné po Slovensku s hrou Viliama Klimáčka *Horúce leto 68*. Záštitu nad zájazdom prevzal podpredseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič a finančne ho podporil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Hra o pohnutých osudoch utečencov, ktorí odišli z Československa po sovietskej invázii v auguste 1968, bola napísaná priamo pre tento súbor.

Autor na pozvanie súboru pricestoval v júni 2007 do Kanady, kde sa stretol s desiatkami ľudí, ktorí v roku 1968 opustili svoje domovy a usadili sa v Toronte. Ich životné príbehy pred emigráciou i po nej sú napísané formou dokumentárnej drámy. Režijno-scénicko-technický tím tvoria Dušan Tóth, Val Stražovec, Valéria Tóthová, Sylvia Galvánková, Jozef Šimčísko a Ivan Veg.

V titulnej postave matky, ktorej emigruje syn, príbuzní aj všetci priatelia, sa predstavila popredná slovenská herečka Eva Rysová. Ďalej účinkovali: Milan Daruľa, Zuzana Martinková, Juraj Jonáš, Hana Valušová, Ivan Rázi, Zdeňka Daruľová, Helena Košíková, Mária Sláviková a Marián Andrisek.

Dokumentárna dráma *Horúce leto 68* mala svoju svetovú premiéru 9. januára tohto roku vo Fairview Theatre v Toronte. Predstavenia na Slovensku videli diváci v Divadle Jána Palárika v Trnave, v Divadle Andreja Bagara v Nitre, v Slovenskom komornom divadle v Martine i v novej budove Slovenského národného divadla v Bratislave.

13. marca sa v Klube slovenských spisovateľov v Bratislave uskutočnila prezentácia literárnej antológie pilišských slovenských autorov, ktorá vyšla pod veľavravným názvom *Pod Pilišom – tam je náš svet*. Vydanie publikácie Združenia a regionálneho kultúrneho strediska pilišských Slovákov a Zväzu Slovákov v Maďarsku z dielne vydavateľa Spoločnosť Fuhl Bt. v Mlynkoch a tlačiarne Comp-Press Kft. v Budapešti finančne podporili: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Verejnoprospešná nadácia Zväzu Slovákov v Maďarsku Lipa, Občianske združenie Porozumenie a deväťnásť slovenských samospráv pilišského regiónu a Budapešti. Antológia popri portrétoch jednotlivých autorov obsahuje bohatú prílohu farebných fotografií. Ide o zábery z osád, z ktorých pochádzajú tvorcovia publikácie. Súčasťou prílohy sú tiež umelecké fotografie Imricha Fuhla, ktoré v uplynulom období predstavil formou putovnej výstavy.

Od 27. marca do 5. apríla sa v Pivnici konala jubilejná 40. Prehliadka slovenských divadelných súborov vo Vojvodine a 15. ročník festivalu DIDA. Obe divadelné prehliadky boli súčasťou osláv 15. výročia Ochotníckeho divadla Janka Čemana a 100. výročia pôsobenia ochotníckeho divadelníctva vo vojvodinskej Pivnici. Pri tejto príležitosti vyšla aj kniha *Sto rokov divadla v Pivnici*, ktorú finančne podporil aj Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Jeho predsedníčka Vilma Prívarová v pozdravnom liste okrem iného napísala: „Prístup k divadelnému umeniu sa dobovo mení, ale jeho jadro, teda láska k divadlu, ostáva aj po desaťročiach nezmenená. Pivnickí divadelní ochotníci, ich obdivovatelia a sympatizanti hľadajú v súčasnosti spôsoby, ako si prostredníctvom divadelného umenia uchovať národné povedomie, slovenčinu a kultúrnu identitu, keďže svojou spontánnosťou a bezprostrednosťou zblížuje ľudí. Ľudí, ktorí v divadle hľadajú skryté odpovede, tajomstvá krásy, sebarealizáciu, nové zážitky, múdrosť a zušľachtieň duše.“

2. apríla sa v Mestskej knižnici v Piešťanoch uskutočnil literárny večer venovaný tvorbe Viery Benkovej, jubilujúcej slovenskej spisovateľky z Báčskeho Petrovca. Táto popredná vojvodinská poetka, prozaička a novinárka sa narodila 23. apríla 1939. Základnú školu a gymnázium navštevovala v rodisku. Na Filologickej fakulte Belehradskej univerzity vyštudovala český a slovenský jazyk a literatúru. V roku 1962 sa zamestнала v novinách *Hlas ľudu*, kde pracovala do roku 1967. V rokoch 1965 – 1978 pôsobila v redakcii časopisu *Nový život*. Od roku 1980 pracovala v Slovenskej redakcii Novosadského rozhlasu, kde pôsobila do roku 1992, keď odišla do dôchodku. Za svoju literárnu tvorbu dostala dvakrát Cenu časopisu *Nový život* (1964, 1968), Republikovú cenu Neven (1982), Cenu Spolku vojvodinských slovakistov za životné dielo (1999) a Cenu Vydavateľstva Kultúra za knihu *Heroica slovaca* (2000). Literárny večer jej v spolupráci s Mestskou knižnicou v Piešťanoch pripravil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

22. mája prijal predsedníčku Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilmu Prívarovú minister zahraničných vecí Slovenskej republiky Miroslav Lajčák. Predsedníčka ministra informovala o práci a aktuálnych úlohách úradu, ktorý vedie. Podrobnejšie sa dotkla grantového systému, ktorý je prioritou pri zabezpečovaní štátnej podpory pre Slovákov žijúcich v zahraničí a ďalších dôležitých aktivít, ako sú odborné a vzdelávacie kurzy, poznávacie tábory a ťažiskové kultúrne podujatia. Vyzdvihla

významnú platformu, ktorou je Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí. Vilma Prívarová súčasne požiadala ministra o podporu pri realizácii projektu blokového satelitného televízneho vysielania pre našich krajanov a tiež o spoluprácu pri príprave novely zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Ocenila spoluprácu s MZV SR pri vydávaní osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí a vysoko vyzdvihla spoluprácu ÚŠZZ so slovenskými zastupiteľskými úradmi v zahraničí. Minister Miroslav Lajčák privítal aktivity pri presadzovaní slovenského televízneho vysielania prostredníctvom satelitu a konštatoval, že práve týmto spôsobom sa môže medzi našimi krajinami udržiavať súčasný živý slovenský jazyk. Minister vysoko vyzdvihol prácu ÚŠZZ ako jedinej inštitúcie, ktorá sa systémovo venuje potrebám a požiadavkám Slovákov žijúcich v zahraničí. Ocenil tiež spoluprácu našich veľvyslanectiev pri zabezpečovaní grantov pre slovenské komunity v krajinách, kde pôsobia. Na záver vyjadril všestrannú podporu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri naplňaní spoločných úloh a cieľov, ktoré môžu aj naďalej v obojstrannom dialógu prinášať nové impulzy v starostlivosti o našich krajanov.

7. apríla vo výstavných priestoroch Múzea kultúry Chorvátov na Slovensku v Bratislave, ktoré je súčasťou Slovenského národného múzea, slávnostne otvorili dokumentárnu výstavu pod názvom *Z dejín slovenského divadelníctva na Dolnej zemi*. Jej autorkou je kurátorka krajanských zbierok SNM – Historického múzea v Bratislave Jarmila Gerbocová, autorom grafickej realizácie je Martin Gerboc. Dvadsaťpäť viacrozmerných panelov prináša v skrátenej forme prierez vývoja divadelníctva na území Srbska (Vojvodiny), Rumunska, Maďarska a Chorvátska od prvého slovenského dolnozemskeho predstavenia v roku 1866 (Báčsky Petrovec, Srbsko, Vojvodina) po dnešok. Súčasťou otvorenia výstavy bola tiež prezentácia dvoch kníh. Prvú napísala Katarína Verešová a je venovaná storočnici divadelníctva v Starej Pazove (Srbsko, Vojvodina). Autormi monografie o divadelníctve v Iloku (Chorvátsko) sú: Ružica Černá, Vlatko Miksad a Ratko Sudecký.

1. Vilma Prívarová rokuje s ministrom Miroslavom Lajčákom
2. Obálka knihy
3. Viera Benková
4. Z prezentácie kníh na výstave

Dvadsiaty a dvadsiaty prvý marec roku Pána 2009 mi nadhlo zostane v pamäti ako spomienka na stretnutie s človekom (o človeku), ktorého si nesmierne vážim nielen pre jeho rozvahu a odhodlanie nebáť sa povedať pravdu priamo do očí (aj keď niekedy a niektorým nepríjemnú), ale aj ako človeka, zapáleného pre dobro, dobrú vec, vždy ochotného pomôcť a poradiť. **ONDREJ ŠTEFANKO** – literát, editor, vydavateľ, prekladateľ, funkcionár, slovom „hnací motor“ slovenského kultúrneho a spoločenského života slovenského zahraničia.

Imaginárne stretnutie

Ak hovorím o našom vzájomnom stretnutí na marcovej medzinárodnej konferencii v Nadlaku, ktorú pod názvom Ondrej Štefanko – život a dielo zorganizoval Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku a tamojšia Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Kraska, dívam sa naň optikou svojej mysle. Ondrej tam fyzicky nebol, veď akože aj... Narýchlo, veľmi narýchlo sa odobral na Parnas, medzi vznešenejších... A preto bolo toto medzinárodné stretnutie venované práve jemu, spomienke naňho, na jeho rôznorodé aktivity. Hoci sa organizátori usilovali príspevky tematicky zoskupovať do istých blokov, veľakrát sa naše vystúpenia opakovali v tej či onej podobe, v tom či onom výraze. Pri vystúpeniach svojich priateľov a známych z celej Dolnej zeme a zástupcov zo Slovenska som si – dobre poznajúc Štefanka – neustále uvedomovala jedno: toľkú chválu a uznanie by prežíval s tradičným, jemu neopakovateľným jemným úsmevom s priateľskou cigaretkou v ústach. A ak by bolo toho priveľa, sediac na stoličke,

rázny hlasom by zavelil: „No, no, azda stačilo...“ Všetci však vieme, že keby bol býval v tomto čase ešte medzi nami a spoločne by sme oslavovali jeho šesťdesiatku, nechcel by ni-

jaké oslavné ódy na svoju osobu. Ako vždy, ak aj išlo o oslavu, našu dišputu sme rýchlo obrátili na robotu, na ďalšie spoločné či individuálne plány, na ich realizáciu. Chvilami mi myseľ zaletela do reality. To vtedy, keď som si spomenula na naše stretnutie v posledných decembrových dňoch pred Vianocami 2007 v bratislavskej kaviarni Štefánka. Stretnutie, ktoré malo byť vzájomným rozhovorom či informáciami o postupe nad spoločným projektom o divadelníctve na Dolnej zemi (vdaka grantu, ktorý získal práve O. Štefanko), malo však akúsi – vtedy pre mňa nedefinovateľnú atmosféru. Málo sme totiž hovorili o robote, a už vôbec nie o ďalších plánoch. Cítila som, že môj spolubesedník je myslou kdesi inde; vo svojom dlhom, takmer dvojhodinovom monológovi hovoril o chorobe svojej milovanej manželky Tatiany. Snažila som sa ho aspoň na chvíľu odpútať od smutných myšlienok, keď som mu pripomenula, že výstavu budeme spolu slávnostne otvárať už začiatkom nastávajúceho roka. A vtedy mi rázne povedal: „Milá moja, divadlo budeš otvárať už sama, bezo mňa, ja už do Bratislavy neprídem.“ Ešte stále som nechápala. Po chvíli dodal: „Ja prídem až po smrti...“ A hoci choroba Tatiany bola

vážna, predsa som nemyslela na to najhoršie. A už vôbec nie na to, že odíde Ondrej. V istých situáciách vedel byť totiž aj vtipkár. No teraz toto pravidlo u Štefanka neplatilo. Žiaľ...

Teraz však sedím na konferencii venovanej tejto významnej osobnosti. V sále sedí veľa jeho priateľov a známych. Aj keď vnímam jednotlivé vystúpenia literátov, umelcov, vydavateľov či Štefankových rovesníkov, cítim prítomnosť toho, o ktorom hovoríme. Niektoré referáty počúvam iba útržkovito; vtedy mi pred očami defilujú nespočetné vzájomné stretnutia. Počúvam a predstavujem si tento „hnací motor“ tu, medzi nami. Zrazu vyvolajú moje meno, mám predniesť svoj príspevok. Priznám sa, nikdy nečítam vopred napísané. Myslela som si však, že tentoraz to bude lepšie prečítať, ako pozeráť sa na prítomných. No nedokázala som ani to. Zmohla som sa iba na niekoľko útržkovitých slov, na niekoľko neučesaných myšlienok. Moje sny či spomienky na stretnutia sa zrazu pretrhli vo chvíli, keď predsedníctvo a hlavní organizátori medzinárodnej konferencie vyhlasujú držiteľov Ceny Ondreja Štefanka. To už nie sú sny, to je tvrdá realita. Ondrej Štefanko medzi nami naozaj nie je. A tak si právom ocenenie za prínos k rozvoju a propagácii slovenskej literatúry tvorenej v slovenskom zahraničí z Nadlaku odnáša vojvodinský spisovateľ a literárny kritik Vítazoslav Hronec. Cenu za rozvoj, organizovanie, spoluprácu kultúrneho života a spolkovéj činnosti v slovenskom zahraničí komisia odovzdáva Anne Ištvánovej, riaditeľke Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe. Z čelnej steny sály sa na nás z fotografie usmieval samotný Ondrej Štefanko. Už viem, že aj keď nebol fyzicky medzi nami, bol a zostane navždy vysoko nad nami. Veď brázda, ktorú oral v celom slovenskom zahraničí, má a bude mať – pevne verím – svojich nasledovníkov.

1. Anna Ištvánová pri preberaní Ceny Ondreja Štefanka
2. Predsednícky stôl, zľava doprava: Pavol Hlásnik, 1. podpredseda DZSČR, prof. Dagmar Mária Anoca, Vladimír Skalský, predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí, a Ivan Miloslav Ambruš, predseda KVSÍK v Nadlaku
3. Pohľad do rokovacej sály

Pripravila
Jarmila Gerbocová

„Tak preto teraz, keď cítim, že už nezadlho pôjdem tam, kde niet návratu, chcel by som veriť, že prežijem naveky v dobrote a v diele tých, ktorých som ľúbil.“

(Zo zbierky
Verejných dôverností)

Stretnutie s literatúrou Slovákov žijúcich v Chorvátsku

Nepočetná,
ale ambiciózna
menšina

Nie je tajomstvom, že za slovenskú literatúru nepovažujeme len diela, ktoré napísali ich autori na území Slovenska, ale tento pojem zahŕňa aj knihy, ktoré vznikli za hranicami domovskej vlasti. Táto literatúra, ako sa v priebehu niekoľkých storočí dokázalo, tvorí integrálnu súčasť slovenskej literatúry. Veď v zahraničí po svojej emigrácii, či už politic-

Významným počínom pre poznanie života Slovákov v Chorvátsku bola kniha farára Víta Ušáka *Slováci v Chorvátsku* (1978). Aj vďaka Vítovi Ušákovi potom mohli niektorí Slováci z Chorvátska študovať v Ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme, medzi inými aj Andrej Kuric. Na začiatku 90. rokov minulého storočia k rozvoju kultúrneho života prispelo osamostatnenie sa od československých spolkov a založenie si vlastných slovenských spolkov, združení a organizácií.

Predseda Zväzu Slovákov v Chorvátsku Andrej Kuric, autor kníh *Slováci v Iloku, 140 rokov slovenskej školy v Iloku a 90 rokov divadelníctva v Iloku, Slovensko-chorvátsky a Chorvátsko-slovenský slovník s konverzáciou a gramatikou*, ako aj autor alebo spoluautor ďalších kníh o Slovákoch žijúcich v jednotlivých mestách a oblastiach v Chorvátsku, predstavil súčasnú literárnu situáciu tamjších krajanov. Od roku 1992 vyšlo okolo štyridsať knižných titulov a o živote Slovákov aktuálne informuje mesačník *Prameň*. Aktivisti krajských spolkov sa usilujú podchytiť záujem o slovenčinu už od útleho veku a z poézie detských autorov už päť rokov vydávajú zborník *Kvapky*. Práca s mladou generáciou je veľmi dôležitá, lebo Slováci v Chorvátsku sú, podobne ako v Českej republike, vystavení určitej dobrovoľnej asimilácii, ktorá vyplýva z blízkosti a úzkej prepojenosti s oficiálnym štátnym jazykom. Napríklad doma rozprávajú slovensky, ale modlia sa chorvátsky. Aj príspevky do mesačníka *Prameň* písali dopisovatelia najprv v chorváčtine a redaktori ich prekladali do slovenčiny.

Svoju tvorbu predstavila aj Boženka Dasovičová. Ešte v časoch bývalej Juhoslávie prispievala do *Hlasu ľudu*, časopisu vojvodinských Slovákov. Veľkým povzbudením pre jej literárnu činnosť bolo, že *Zornička* publikovala jej rozprávku *Zajko Gabriel a Popoluška*. Nedávno vydala rozprávkovú knihu *Belasá obloha detstva*, v ktorej očami svojich detí zachytáva okolitý svet. Jednu rozprávku z tejto knihy, v ktorej jej syn zo svojho zorného uhla opisuje narodenie sestričky, aj prečítala. Ako povedala Boženka Dasovičová: „Deti sú nevyčerpatelný zdroj inšpirácie, takže niektoré rozprávky, ktoré napíšem, sú akoby priamo odkreslené zo života, nemusím tu mnoho vymýšľať. Píšem, keď mám inšpiráciu, a moje deti ma priam dohnali k tomu, aby som začala zapisovať zaujímavé príbehy z ich života.“ Výstava kníh Slovákov žijúcich v Chorvátsku, pozostávajúca z dokumentačných publikácií, učebníc, jazykovedných slovníkov a príručiek, časopisu *Prameň* i zborníkov *Kvapky*, ako aj z pôvodnej tvorby, bola výrečným dôkazom, že komunita Slovákov v Chorvátsku je síce počtom nevelká, ale nesmierne ambiciózna. Vyžaruje z nej nadšenie, ktoré je zárukou, že sa v budúcnosti aj naďalej bude snažiť uchovávať kultúrne tradície a vytvárať nové umelecké hodnoty.

Spoločná fotografia
hostí a organizátorov
podujatia

kej, alebo sociálnej, tvorilo mnoho významných slovenských autorov, ktorí boli predtým pevne etablovaní v umeleckom živote. Významnou mierou zasahujú do vývoja slovenskej literatúry aj krajanovia, Slováci, ktorých predkovia žili v zahraničí už niekoľko generácií a ich potomkovia patria k výrazným predstaviteľom našej literatúry – za všetkých spomeniem Ondreja Štefanka, Gregora Papučeka, Vieru Benkovú, Michala Harpána, Vítazoslava Hronca, ale mohol by som menovať aj mnohých ďalších.

Niektorí Slováci sa dokonca etablovali aj v literárnom živote svojej novej domoviny a píšú jej jazykom, napríklad Thomas Bell, Pál Záveda, Zdenka Beckerová, Irena Brežná a iní. Je v záujme Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí podporovať a na Slovensku predstavovať literatúru našich krajanov. Stalo sa už tradíciou, že v rámci Martinskej literárnej jari sa prezentuje ich tvorba podľa jednotlivých krajín. Dňa 14. mája 2009 sa na pôde Slovenskej národnej knižnice konal pracovný seminár o súčasnej slovenskej literatúre v Chorvátsku. Riaditeľka odboru kultúry ÚŠZZ Ľubica Bartaliská na ňom privítala poslanca NR SR Jozefa Rydla, pracovníkov SNK, literárnych vedcov a historikov, ale najmä hostí z Chorvátska Andreja Kurica a Boženku Dasovičovú. V krátkom resumé predstavila kultúrne tradície Slovákov v Chorvátsku. Zdôraznila, že hoci ide o početom malú menšinu (oficiálne sa k slovenskej národnosti hlási 5 000 obyvateľov, no podľa neoficiálnych odhadov ich tam žije okolo 10 000 – 15 000), v poslednom čase sa jej národný a kultúrny život značne aktivizuje.

Prípravil
Ján Bábik

Záchrana kultúrneho dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí a databáza informácií o tejto problematike II.

Po úspešnej konferencii *Kultúrne dedičstvo Slovákov žijúcich v zahraničí a databáza informácií o tejto problematike*, ktorú pripravil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v októbri 2007 v Bratislave a vydal z príspevkov konferencie osobitný zborník (2008), úrad pokračuje v úlohe koordinátora databázy informácií o dokumentoch a zbierkach s tematikou dejín a života Slovákov žijúcich v zahraničí. V dňoch 21. – 22. mája 2009 sa konal v Bratislave odborný seminár *Záchrana kultúrneho dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí a databáza informácií o tejto problematike II.*, zameraný na možnosti katalogizácie slovacích prostredníctvom katalogizačného systému ESEZ 4G (elektronické spracovanie evidencie zbierok) vytvoreného v rámci celoslovenského projektu CEMUZ (Centrálna evidencia múzejných zbierok) v SR a digitalizácie kultúrneho dedičstva v SR. Realizovaním seminára, ktorý sa konal v spolupráci so Slovenským národným múzeom, naplnia skutkom jedno z ďalších odporúčaní, ktoré vzišli zo záverov predchádzajúcej konferencie: „Sprostredkovať metodickú pomoc slovenským spolkom, organizáciám a inštitúciám v zahraničí pri spracúvaní ich archívnych, dokumentačných a zbierkových fondov a pri využívaní možností vyplývajúcich z medzinárodných dohôd o ochrane kultúrneho dedičstva.“ Z odborného seminára, ktorý sa konal za účasti 15 zástupcov múzeí a dokumentačných stredísk Slovákov žijúcich v zahraničí zo 7 krajín (Česká republika, Kanada, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Srbsko, Švajčiarsko) a 5 zástupcov regionálnych múzeí v SR, zapojených do celoslovenského projektu CEMUZ, vyplývali nasledujúce závery a odporúčania:

1. Účastníci seminára ocenili iniciatívu ÚŠZZ poskytnúť metodickú pomoc múzeám, dokumentačným strediskám a spolkom Slovákov žijúcich v zahraničí pri spracúvaní ich zbierkových, archívnych a dokumentačných fondov.
2. V záujme ďalšieho zvyšovania odbornosti pri spracovávaní zbierok a dokumentov formou moderných digitalizačných prístupov vítajú možnosť zapojenia sa do tohto projektu pod odborným vedením metodikov Slovenského národného múzea.
3. Pri budovaní databázy informácií pomocou informačného systému ESEZ sa budú uchádzať o finančnú podporu technického vybavenia a zabezpečenia práce so systémom prostredníctvom grantového systému ÚŠZZ.

4. Zastúpené múzeá a dokumentačné pracoviská Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré do jedného mesiaca potvrdia písomne (oficiálnym listom poštou alebo elektronicky) záujem zapojiť sa do tohto systému, sú povinné:
– vyslať kompetentného zástupcu na školenie, ktoré pod vedením metodikov SNM zorganizuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí,
– po zaškolení budú dodržiavať presné pravidlá metodiky tvorby záznamov a budú aktívne naplňať databázu CEMUZ v SR, čím sa zároveň zapoja nielen do celoslovenskej, ale aj do celoeurópskej siete elektronického spracovávania evidencie zbierok,
– poskytnú Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí pre budovanú elektronickú databázu informácie o dokumentačných fondoch a zbierkach, ktoré sa nachádzajú v ich inštitúciách.

5. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí bude pokračovať v metodickkej pomoci múzeám a dokumentačným pracoviskám Slovákov žijúcich v zahraničí a v nasledujúcom roku 2010 zorganizuje školenie pre zainteresované inštitúcie, ktoré budú oficiálne zapojené do projektu Centrálna evidencia múzejných zbierok.

Príhovor
Vilmy Privarovej

Zastúpené inštitúcie Slovákov žijúcich v zahraničí:

- Klub slovenskej kultúry, Praha, Česká republika
- Kanadský slovenský inštitút, Toronto, Kanada
- Slovenské dokumentačné centrum Celoštátnej slovenskej samosprávy, Budapešť, Maďarsko
- Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, Békešská Čaba, Maďarsko
- Slovenské osvetové centrum Celoštátnej slovenskej samosprávy, Budapešť, Maďarsko
- Slovenské kultúrne regionálne stredisko/Slovenské osvetové centrum, Čerňa, Maďarsko
- Slovensko-nemecký kultúrny klub, Mníchov, Nemecko
- Redakcia časopisu *Život*/Spolok Slovákov v Poľsku, Krakov, Poľsko
- Slovenské vojvodinské divadlo – Galéria Zuzky Medvedovej, Bácsky Petrovec, Srbsko
- Slovenské vojvodinské divadlo – Národné múzeum, Bácsky Petrovec, Srbsko
- Knižnica Štefana Homolu, Bácsky Petrovec, Srbsko
- Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, Nový Sad, Srbsko
- Farský úrad Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Starej Pazove, Srbsko
- Združenie Slovákov vo Švajčiarsku, Zürich, Švajčiarsko

Vľavo:
Pohľad na účastníkov
seminára

Zažíhal svetielka

Pripomenutie života a diela
Jozefa Cígera Hronského

prichinil sa o zriadenie Slovenskej národnej knižnice a založenie modernej tlačiarne Neografia, podporoval vydávanie pôvodnej i prekladovej literatúry. Najmä v rokoch 1935 – 1936 rozšíril svetielka svojich i matičných aktivít na medzinárodné kontakty Slovenska, najmä na styky s krajinami v zahraničí. Osobitne prínosná bola cesta matičnej delegácie, keď navštívili 98 miest v Kanade a v Severnej Amerike, kde žili Slováci. Usporiadali 37 výstav, 600 prednášok, darovali Slovákom 40 000 slovenských kníh, na podujatiach sa zúčastnilo celkovo 170 000 krajanov. V *Posolstve americkým Slovákom* sa uvádza:

„Sme synovia a dcéry jednej matky, máme spoločnú reč a spoločné povedomie, preto musíme mať rovnakú národnú a kultúrnu vieru. Na tomto poli sa musíme zísť, podať si ruky, sľubiť, že budeme pracovať spoločne, navzájom si pomáhať, podporovať sa a navzájom sa milovať...”

Do Ameriky odchádzal Hronský nielen ako predstaviteľ Matice, ale už ako významný slovenský prozaik, o ktorom sa vtedy – i potom – pochvalne vyjadrovali mnohí.

Jozef Cíger Hronský má v slovenskej literatúre význačné miesto; nie je jeden z viacerých, je jeden z prvých, v niečom napokon prvý.

Alexander Matuška

Svetielko svojich literárnych perspektív rozniť v roku 1923 vydaním poviedok *U nás*. Od tých čias každoročne vydal mimálne jednu knihu. Písal poviedky (*Domov, Medové srdce, Podpolianske rozprávky, Tomčíkovci, Sedem srdcí*), romány (*Proroctvo doktora Stankovského*, 1930; *Chlieb*, 1931; *Jozef Mak*, 1933) i hry.

„Trp, Jozef Mak! Človek-milión si, nuž vydržíš všetko, keďže nie je pravda, že najtvrdší je kameň, najmocnejšia je oceľ, ale pravda je, že najviac vydrží na svete obyčajný Jozef Mak.“

Nikto z vtedajších slovenských spisovateľov nemal poruke pádnejší dôkaz bezprostredného zžitia sa s problematikou slovenského pospolitého človeka ako Hronský.

Stanislav Mečiar

Svetielko v detských dušiach zažíhal rozprávkami (*Janko Hrášok, Dubkáčik a Budkáčik, Sokoliar Tomáš*), povestami (*Kremnické povesti, Zakopaný meč*) i redigovaním časopisu *Slniečko*. Jeho literárnu tvorbu, najmä pre deti, vtipne zosummarizoval básnik Ján Okál vo veršoch pri príležitosti autorovej päťdesiatky, ktorú oslavoval už v exile.

Možnože už všetci viete, čo sa teraz v rečiach pletie, že sa pobral v šíre svety spisovateľ ujo J. C. a s ním jeho pera deti, aj kníh celé veľké vrece.

Ujo J. C. Rímom kráča, nesie múdrosť svojho Gráča; doma nechal iba Maka. Chlieb mu vzali bratia Rusi, zo Šmákovkej muchy vtáka teraz veru spraviť musí.

Toho roku teda v Ríme Tri kozliatka blačia v zime – Všadebrada robí kriky, o šírom voľnom svete, chcelo by do Ameriky ešte tohto roku v lete.

„Začúchnite, kozy sprosté, rozum máte iba v chvoste,“ skríkne na ne Zajko smelý –

„do africkej krásnej zeme môj zajačí rozum veľí, lebo dobrú cestu vieme.“

Dubkáčik si bôľne skvíkne: „Dobré prasa všade zvykne – len z Európy utiecť musí, ak chce bravček živý ostať, bo inak ho zjedia Rusi, za more sa načím dostať.“

Mrkvička Spáč iba čuší, natahuje dlhé uší, myslí: Nech to parom rantá, veď raz príde na to ktosi – Jožko šiel za emigranta, ľudia budú chodiť bosí.

Len Slniečko z celej chuti nad pútnikmi hlavou krúti – ujo J. C. vlní v zmätku pri úteku robil divy. Zabudol na päťdesiatku. Nech ho dlho Pán Boh živí.

Svetielko Hronského matičných úsilí sa ešte väčšmi rozjasnilo, keď sa roku 1940 stal správcom Matice slovenskej. Bol ním až do roku 1945. Po vojne v obave o svoj život rozniť svetielko slobody útekem cez Nemecko do Talianska, neskoršie do Argentíny. Hronského nezohlo poníženie a nevďak. Nezohla ho ani emigrácia. Nikto možno nepochopí, aký tvrdý musel byť k sebe samému, keď sa mnohým zdalo, že sa izoloval alebo zatrpkol. V skutočnosti to bol však iba boj o holú existenciu a o udržanie si ľudskej dôstojnosti.

Iskru života udržiaval aktivitou. Živil sa prácou v textilnej fabrike, neskoršie maľovaním, duchovne ožíval aj pri svojej tvorbe prozaickej, najmä románu *Andreas Búr Majster* (1948) a posmrtné vydaných próz *Pohár z brúseného skla* (1964), *Na križných cestách* (1966), *Predavač talizmanov Liberius Gaius* (1972).

„Andreas Búr, čo sa so sebou toľko nabojoval, prekračoval prah života a smrti v rúchu bielom, lebo odtrpel si viny svoje, azda i viny predkov. No vietor a skaly neumierajú. Skál bude vždy dosť, i víchric, čo sa budú o kamene otierať. I zloby ľudskej, čo bude húkať do vetra, aby víchrice mali čo odnášať ponad bralá.“

Z myšlienkového hľadiska pokladám posledný Hronského veľký román za vyvrcholenie celého jeho diela. Je zároveň vyvrcholením filozofickej osnovy celej lyrizovanej prózy... Andreas Búr Majster je ďaleko od ľudí, má svoj hermetický svet, svojho Boha, svet mu je vlastne cudzí a ak sa odváži vykročiť do toho neznámeho prúdu, tak len preto, aby naplnil zákon syna-človeka.

Ján Števcík

Každý z týchto autorov hľadá aj v predhistorickom čase – genéze vlastného národa, ktorá je večná v jeho duchu a duši... Pritom u Dostojevského a Hronského je jasne batelateľné kresťanské východisko, prechod od tmy k svetlu.

Mária Bátorová

Do tohto románu autor zašifroval vlastnú životnú skúsenosť a dramatický osud človeka, na jeho pozemskej púti.

Po mnohých skúsenostiach a meditáciách dospel k sumarizácii svojho žitia a bytia, ktorého zmysel nachádza v príklone k Bohu.

Augustín Maťovčík

On vždy a v každej knihe chcel byť inakší a nezvyčajnejší. Vladimír Mináč

Iný bol aj jeho pohľad na udalosti, ktoré ho vo svojich dôsledkoch napokon vyhnali do sveta. Zobrazil ich v románe *Svet na Trasovisku*. A dosť rôznorodé odznievali náhľady na toto jeho dielo.

J. C. Hronský sa nie prvý raz stavia proti vojne. Diela *Chlieb, Jozef Mak* i *Pisár Gráč* sú toho spravodlivými svedkami. Ak v týchto prácach odsudzuje nezmyselnosť vojny, tak v románe *Svet na Trasovisku* doplna svoj súd: nesúhlasí, odmieta, protiví sa – plnoprávne – ozbrojenému povstaleckému trasovisku. Nebolo to len národné čítanie spisovateľa, čo nesúhlasilo s bratovražednou vojnou, čo vytklo väzbu človek proti človeku. Bola to predovšetkým autorova filozofia, už známa existenciálna rovnica človek s človekom, človek s ľuďmi, ktorá našla v sebe silu spravodlivo sa sprotiviť a odmietnuť metaforickú väzbu trasovisko = povstanie. Ahľa, zmysel románu, cieľ. Ktorý sa J. C. Hronskému aj podarilo splniť.

Jozef M. Rydlo

Svetielko domova mu pripomínali spomienky, pracovné i priateľské styky a stretnutia s krajinami, keď sa stal čestným predsedom Slovenskej národnej rady v zahraničí, Spolku slovenských spisovateľov a umelcov, ako aj správcom zahraničnej Matice slovenskej. Pretrvávala v ňom túžba byť pochovaný vo vlasti. Plamienok jeho života zhasol v ďalekom argentínskom Lujáne uprostred leta 1960. Svetielko jeho diela však žiarilo ďalej.

Skonal v ďalekej Argentíne, kde sa mu ťažko žilo, kde tma neistoty ho tlačila, kde mu pero už začínalo byť ťažké. Ale on tmu nepreklínal, ba v tom čase, keď už predčasne sa uchýlil nad bohatým údelom časov minulých, prišiel nám zapáliť pochodeň a volal medzi nás: Zapalujte svetlá, širte lásku, milujte sa vospolok, zabúdajte na to, čo bolo, lebo vás treba na to, čo príde.

Jozef Paučo

V auguste 1993 sa prvýkrát rozžiariť plamienok sviečky na martinskom cintoríne, na jeho definitívnom domove. Je náš, predovšetkým iba náš. A svetielko jeho ľudskosti malo by rozháňať tmu v ľudských dušiach a vnášať do nich jas. Veď práve preto žil.

Pripravil Pavol Hudík
Fotografie: Archív literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice

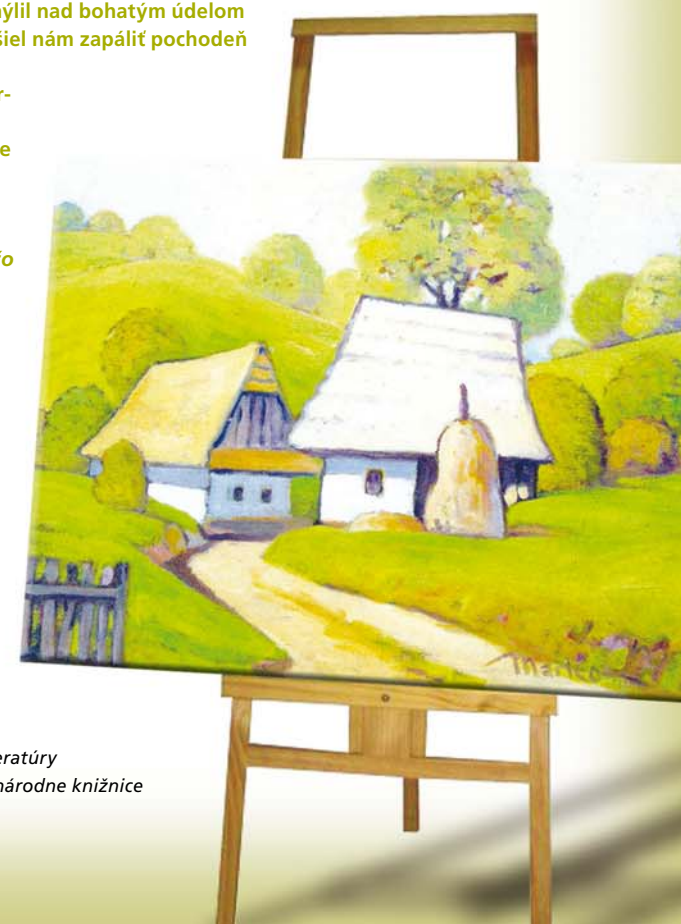

1. S manželkou Valériou a synom Jurajom
2. S matičnou delegáciou na lodi počas cesty do Ameriky v roku 1935
3. So spolupracovníkmi

Z Hronského
výtvarnej tvorby:
Legenda Panny Márie
Lujánskej (1954)
– návrh na vitráže
v chráme v Lujáne

Slovenská krajinka
(olej, 50. roky)

Vodopády, úzke chodníky, tiesňavy, reťaze, turisti na každom kroku, ale aj nedotknutá divočina členitých roklín, chrbtov a náhorných planín. To je príroda plná unikátov – Národný park Slovenský raj.

LETO V RAJI

Národný park Slovenský raj

Nachádza sa v centrálnej časti Západných Karpát, v severnej časti Slovenského rudohoria, medzi mestami Spišská Nová Ves, Dobšiná a obcou Hranovnica. Slovenský raj je krasovým územím a výnimočný je povrchovým a podzemným krasom – roklínami s vodopádmi, kaňonmi a jaskyňami, ale aj relatívne pôvodným zložením drevín vďaka členitosti a neprístupnosti územia. Výnimočný je teplotným zvratom (inverziou), keď teplomilné spoločenstvá živočíchov a rastlín sú v najvyšších polohách roklín a naopak chladnomilné spoločenstvá sú v najnižších polohách na dne roklín. Pre neopakovateľné prírodné výtvory bolo toto územie v 20. rokoch 20. storočia pomenované Slovenským rajom.

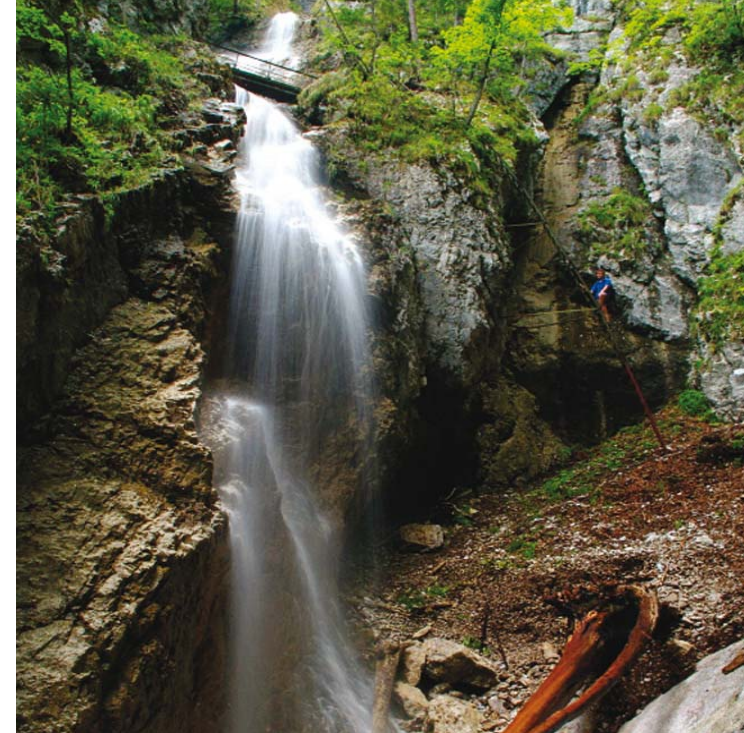
VZÁCNÁ FLÓRA A FAUNA

V Slovenskom raji rastie niekoľko európsky významných druhov rastlín: poniklec slovenský, poniklec prostredný, kosatec bezlistý uhorský, črievičník papučkový, jazyčník sibírsky, zvonovec ľaliolistý a z nižších rastlín kyjanôčka zelená. Unikátne sú ľúčne spoločenstvá. Najcennejšiou lokalitou lúk sú Kopanecké lúky; na 1 m² tu bolo zistených 74 druhov vyšších rastlín. Z európsky významných druhov živočíchov tu žije: zo šeliem medveď hnedý, vlk obyčajný, rys ostrovid, vydra riečna, z dravých vtákov orol skalný, orol krikľavý, sokol sťahovavý, včelár lesný, zo sov kivičok vrabčí, pôtki kapcavý, sova dlhochvostá, výr skalný, z datľov datel' trojprstý, datel' bieločrptý, datel' čierny, žlna sivá, z lesných kúr jariabok hôrny, tetrov hlucháň a tetrov hoľniak, zriedkavý bocian čierny a ďalšie druhy vtákov. Z obojživelníkov európskeho významu tu žijú mlok karpatský, mlok hrebenatý, kunka žltobruchá, z rýb hlaváč

európsky, mrena stredomorská, vzácna mihul' potiská, z chrobákov fuzáč veľký, z mäkkýšov korytko riečne a pimprlík mokradový. Osobitá je fauna jaskýň, z netopierov európskeho významu tu zimujú: netopier obyčajný, netopier ostrouchý, netopier brvitý, netopier pobrežný, uchaňa čierna, podkovár veľký a podkovár malý. Najlepšie preskúmanou skupinou bezstavovcov sú motýle, v Slovenskom raji bolo zistených 2 177 druhov motýľov, z toho 2 druhy novoobjavené.

Z HISTÓRIE OCHRANY

Veľmi významné sú štyri medzníky v histórii ochrany prírody Slovenského raja, predtým Stratenskej hornatiny. Prvý bol rok 1890, keď knieža Filip Sachs-Coburg zriadil na 11 600 ha Stratenskej doliny, Veľkého a Malého Sokola a Glacu jeleniu rezerváciu. Až do roku 1871 sa jelenia zver v Slovenskom raji nevyskytovala, bola tu človekom vypustená a chránená. Slovenský raj sa tak radí medzi najstaršie chránené územia Európy. V roku 1926 sa z iniciatívy Klubu československých turistov v Spišskej Novej Vsi zakázala ťažba dreva holorubným spôsobom, odstreľovanie a zasypávanie vodopádov dynamitom v Sucheji Belej, Pieckach, Veľkom a Malom Sokoli. Zničená bola takto roklina Malého Sokola a horná časť Piecok. V roku 1964 Slovenský raj vyhlásili za Chránenú krajinnú oblasť, prvú svojho druhu na území Československa a začala sa systematická ochrana prírody vrátane personálneho vybavenia. V roku 1988 bol Slovenský raj vyhlásený za Národný park, 4. národný park na území Slovenska, veľkoplošné chránené územie s najprísnejším režimom ochrany.

OCHRANA RAJA

Národný park Slovenský raj zaberá plochu 19 763 ha vlastného územia a 13 011 ha ochranného pásma. Najcennejšie spoločenstvá, prírodné výtvory, fauna a flóra sú chránené v 11 národných prírodných rezerváciách – Kyseľ, Piecky, Sokol, Suchá Belá, Prielom Hornádu, Tri kopce, Holý kameň, Hnilecká jelšina, Statená, Vernárska tiesňava a Zejmarská roklina, v 9 prírodných rezerváciách, 3 národných prírodných pamiatkach, 2 prírodných pamiatkach a 1 chránenom areáli. Národná prírodná pamiatka – Dobšinská ľadová jaskyňa – bola pre svoje mimoriadne hodnoty zaradená do Svetového prírodného dedičstva UNESCO. Takmer celé územie národného parku bolo zaradené medzi územia európskeho významu sústavy NATURA 2000.

TURISTICKÉ SPRÍSTUPNENIE

Slovenský raj je turistami navštevovaný počas celého roku. Jeho územie sprístupňuje okolo 300 km značkových turistických chodníkov. Na poznávanie prírody slúži 8 náučných chodníkov. Prechod roklínami umožňujú zabudované technické zariadenia – rebríky, stúpačky, mostíky, reťaze. Medzi najkrajšie, a samozrejme turisticky najpríťažlivejšie, patria sprístupnené rokliny s vodopádmi Slovenského raja: Veľký Sokol, Piecky, Suchá Belá, Kyseľ, Sokolia dolina, Zejmarská roklina, ďalej kaňon Prielomu Hornádu a zo sprístupnených jaskýň jedinečná Dobšinská ľadová jaskyňa. Informácie o náročnosti trás, prírode Slovenského raja a jej ochrane môžu návštevníci získať počas mesiacov jún – august v Informačnom stredisku Správy národného parku na Podlesku.

Básnický pozdrav Slovensku

Zostane paradoxom, že o autorovi azda najpôsobivejšej a najčastejšie interpretovanej básne o krásach Slovenska vieme málo alebo vôbec nič. Aj keď pieseň *Aká si mi krásna* patrí k základnému repertoáru mnohých speváckych zborov, často netušíme, že Eugen Suchoň ju skomponoval nie ako ponášku na ľudovú pieseň, ale na slová básne *Návrat*, ktorú napísal básnik skrývajúci sa pod pseudonymom Horal. Skutočné meno Horala znie: **Peter Dobroslav Bella**.

Zachovala sa po ňom len útlučká kniha básní *Piesne zďaleka a iné verše* (1920), ktorá vyšla rok po jeho smrti. Ďalej sú verše publikované v tých niekoľkých slovenských časopisoch, ktoré mohli vychádzať na prelome 19. a 20. storočia, ako napríklad *Dennica*, *Sokol*, *Slovenské pohľady*, *Živena*, *Národné noviny* ap.

Materinská reč v cudzine.

Materinská moja reč,
taká si mi milá,
akoby ma moja mat'
menom oslovila;
ako by ma ľúbajúc
v srdcu privíňala;
akoby ma žehnajúc
Bohu porúčala.

Materinská moja reč,
ty mat' ubolená, –
keď ťa čujem, voľel bych
padnúť na kolena,
a modliť sa zo srdca
modlitba ohrišenú:
aby ťa Boh potešil,
v číati postavenú.

Materinská moja reč,
poklad môj v cudzine!
keď zaspievam piesenku
v sladkej materčine:
oči sa mi zalejú
horkými slzami,
a srdce sa poteší:
že je Boh nad nami!

Dielo a životné osudy tohto zabudnutého básnika si v nasledujúcich riadkoch pripomeňme aspoň niekoľkými poznámkami.

Peter Dobroslav Bella Horal sa narodil 12. novembra 1842 a už v mladom veku bol kultúrne činný. Ako člen ochotníckeho divadla v Liptovskom Svätom Mikuláši skladal pre jeho vystúpenia kuplety a príležitostné básničky. Po krachu otcovej firmy pracoval ako pisár na Ministerstve verejnej dopravy v Budapešti, potom si urobil telegrafický a železničarsky kurz. Najprv bol prednostom na viacerých železničných staniach na území celého Uhorska, neskôr pracoval na Ústrednom úrade železníc v Pešti.

Ďaleko od Slovenska, vzdialený od jeho hôr a dolín, písal Horal básne, v ktorých vzdáva hold slovenskej prírode a vyznáva sa z lásky k materinskej reči.

Vždy, keď na tatranské pomyslím si kraje,
v srdci o domove pieseň mi zahraje;
očí obidvoje zájdu mi slzami:
Rodné kraje moje! – čo tesknem za vami!

Peter Bella Horal sa dožil zániku Rakúsko-horskej monarchie, ale do oslobodenej vlasti už nestihol prísť. Zomrel 13. júna 1919 v Budapešti. O devätnásť rokov neskôr hľadal jeho hrob v hlavnom meste Maďarska literárny historik Rudo Brtáň. Po dlhom hľadaní ho našiel na Farkasréti Temetö. Kríž a tabuľka s nápisom v maďarčine boli zhrdzavené a hrob bol porastený šípovými ružami a zimozeleňou. Svoju návštevu na cintoríne opísal Rudo Brtáň v *Cirkevných listoch* z roku 1938 takto:

„Vpravo je pochovaný akýsi Nusser Béla, po ľavej strane bol svieži hrob – Bellovej manželky? Jediná jeho dcéra žije vraj dnes v Budíne v dome, ktorý si Bella vystavil, keď odišiel na odpočinok ako úradník železničnej дирекcie v Budapešti. Manželka Nemka, dcéra ponemčená, hoci ju otec od mladosti učieval slovenské piesne ľudové, národné i svoje.“ Hrob Petra Bellu Horala sa pokúsil v novembri 2008 nájsť Gregor Papuček. Na správe cintorína zistil, že Peter Bella bol pochovaný 15. júna 1919 v sektore III, rad 5. V maile mi napísal: „Vyhľadal som si piaty rad a prešiel som ho vonkoncom. Najstaršie hroby sú tam z 1950-tych rokov, aj tých je málo, a tie ostatné sú z neskorších rokov, končiac rokom 2008. Miestami som našiel hrob zarastený, musel som sa prehrabávať

do húšte, a tak prečítať meno. Je tam aj taký hrob, ktorý je zrúcaný, ale žiadny popísaný kameň som nenašiel. Je tam aj hrob s dreveným, už celkom zhnitým krížom bez tabuľky. Tak som pochodil tri piate rady, ale, žiaľ, hrob nášho básnika som nenašiel.“

Aj keď Horalov hrob už neexistuje, možno ešte stojí jeho dom, ktorý spomínal Rudo Brtáň. Možno by stálo za námahu ho na základe záznamov v pozemkovej knihe nájsť a pripomenúť si básnikovo dielo aspoň skromnou pamätnou tabuľkou. Veď Horal je autorom aj viacerých známych básní, ktoré boli zhudobnené. Dve jeho básne *Matka nad kolískou* a *Vianoce* inšpirovali aj jeho slávnejšieho menovca, ale nie príbuzného Jána Levoslava Bellu. Ján Grešák zhudobnil jeho báseň *Pozdrav zďaleka*. Spevokoly často spievajú pieseň *Materinská reč* v cudzine, ktorú Štefan Fajnor zložil na text Horalovej básne.

Materinská moja reč,
taká si mi milá,
akoby ma moja mat'
menom oslovila.
Akoby ma ľúbajúc
k srdcu privíňala,
akoby ma žehnajúc
Bohu porúčala.

Najznámejšou Horalovou básňou je *Návrat* a to vďaka hudobnému spracovaniu Eugena Suchoňa. Skomponoval ju pôvodne pre štvorhlasný dievčenský zbor, ktorý ju mal zaspievať na školskej oslave 28. októbra pri príležitosti výročia vzniku Česko-slovenskej republiky, a nazval ju podľa prvého verša básne *Aká si mi krásna*. Po rokoch si Eugen Suchoň na vznik tejto piesne spomínal takto: „Skladbička *Aká si mi krásna* si prekvapujúco získala spontánnu obľubu a postupom času prešla do povedomia celého národa a stala sa jeho majetkom. Spievajú ju nielen na Slovensku, ale aj v Čechách takmer všetky spevácke zbory, lebo som ju neskôr upravil pre mužský a miešaný zbor. Ba často ju spievajú aj zahraničné spevácke zbory. Aj napriek jednoduchému textu a prístupnej hudbe stal sa tento zbor hymnickou piesňou národa.“

Pripravil Ján Bábik

Materiály: Archív literatúry a umenia Slovenskej národne knižnice

Aká si mi krásna,
ty rodná zem moja.
Krásne i tie hory
kol teba čo stoja;
Krásne i to nebo
nad tými horami:
Žehnám ťa, vítam ťa
vďačnými slzami.

Ty hora zelená,
čo šumieš nado mnou,
jak bys mi nôtla
piesenkou čarovnou;
ty úboč zakvitlá
divými ružami:
Žehnám ťa, vítam ťa
vďačnými slzami.

A ty Váh, biely Váh,
potoku môj horný,
čo sa tak ligotáš
ako pás strieborný;
vy brehy porastlé
bielymi brezami:
Žehnám vás, vítam vás
vďačnými slzami.

Rozkošné doliny,
v dolinách roviny,
vy moja kolíska
i mojej rodiny,
roviny posiate
drobnými mestami:
Žehnám vás, vítam vás
vďačnými slzami.

A ty ľud premilý,
čo orieš na stráni,
tvoje nech mozole
ruka Božia chráni,
a nech ťa poteší
lepšími časami:
Žehnám ťa nastokrát
mojimi slzami.

Oslavy 65. výročia SNP a 40. výročia Pamätníka SNP

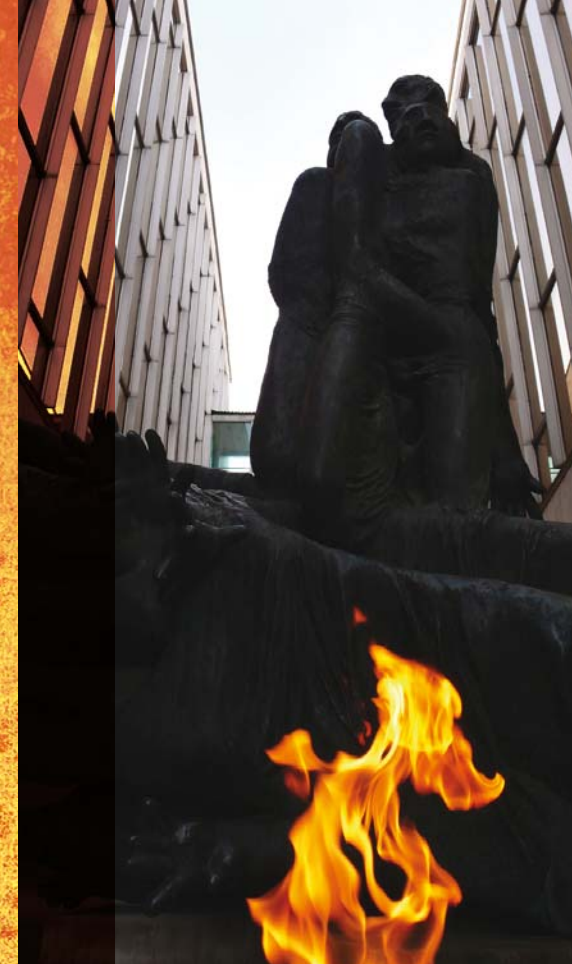
Slovenské národné povstanie, fenomén novodobých slovenských dejín, sa so svojím myšlienkovým odkazom stalo súčasťou boja proti nacizmu a násiliu. Svojím rozsahom, vojenským, národným i medzinárodným významom sa SNP zaradilo nielen k najväčším vojensko-politickým činom slovenského národa v jeho modernej histórii, ale súčasne sa začlenilo i do širokého kontextu hnutia odporu v Európe.

Povstanie malo veľký medzinárodný ohlas. Zúčastnili sa na ňom príslušníci 32 národov a národností zo štyroch kontinentov. V partizánskych oddieloch a brigádach bojovalo 3 000 sovietskych príslušníkov, 400 francúzskych vlastencov (kpt. Georges de Lannurien bol veliteľom oddielu francúzskych partizánov 1. československej partizánskej brigády gen. M. R. Štefánika), okolo 800 Maďarov, približne 3 000 Čechov, do 200 nemeckých antifašistov, vyše 100 poľských a juhoslovanských vlastencov (Čiernohorci, Srbi, Chorváti) a okolo 50 bulharských študentov-antifašistov. Na povstaní sa zúčastnili aj belgickí občania, Holanďania, Španieli, Gréci, Austrálčania a viac ako 1 650 Židov.

Pomoc Sovietskeho zväzu SNP mala svoje právne zakotvenie v Československo-sovietskej zmluve o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci z 12. decembra 1943. Sovietska vojenská misia priletela na Slovensko z Kyjeva 6. 9. 1944, pracovala v Banskej Bystrici a viedol ju mjr. I. Skripka-Studenskij. Najvýznamnejšiu formu sovietskej podpory predstavuje Kárpatsko-duklianska operácia 1. a 4. ukrajinského frontu v dňoch 8. 9. – 28. 10. 1944. Rozsiahla bola aj sovietska letecká pomoc, ktorá prepravila na povstalecké územie zásoby vojensko-technického a zdravotníckeho materiálu. Vzdušným mostom sa na Slovensko dostal aj letecký a pozemný personál 1. čs. stíhacieho pluku v ZSSR a operačný štáb zboru sovietskeho diaľkového letectva na čele s plk. B. F. Čirskovom.

V rámci britskej pomoci v akcii Manganese/Windproof bola vysadená 10. júna 1944 pri Veľkých Uherciach v okrese Topoľčany čs. spravodajská a spojovacia skupina. V noci z 18. na 19. septembra 1944 zhodila posádka Halifaxu BMK zo 148. squadrony RAF v priestore Tri Duby kontajner s rádiomateriálom, zdravotníckymi potrebami a vysadila 4-člennú skupinu SOE (Special Operation Executive), na čele ktorej stál mjr. Sehmer. Činnosť britských styčných a spravodajských dôstojníkov SOE

spočívala v organizovaní a uskutočňovaní vojenského, hospodárskeho a politického spravodajstva, v podávaní správ o vývoji povstania, o sile nemeckých jednotiek. Súčasťou britskej spravodajskej skupiny bola jednotka Amsterdam. Tvorili ju príslušníci sionistického hnutia, ktorých získala pre britskú SOE Jewish Agency. Počas SNP zabezpečovali spojovacie služby pre spravodajskú skupinu a vykonávali aj spravodajskú činnosť. Pomáhali židovským utečencom po ich príchode na povstalecké stredné Slovensko.

Vojenská pomoc 15. americkej leteckej armády SNP súvisela s odsunom amerických letcov zostrelých nad územím Slovenska a sústredených po vypuknutí povstania do Banskej Bystrice. Počas týchto letov prepravili západní spojenci na letisko Tri Duby okrem vojenského, spojovacieho a zdravotníckeho materiálu aj skupinu styčných a spravodajských dôstojníkov OSS. Najúčinnším zásahom amerického letectva v prospech Slovenska bolo zbombardovanie kľúčovej leteckej základne Luftwaffe Malacky-Nový Dvor 20. septembra 1944. Na čele americkej vojenskej spravodajskej skupiny OSS (Office of Strategic Services) stál poručík námorníctva James Holt Green. Jeho úlohou bolo nadviazať spoluprácu s vojenským povstaleckým velením, organizovať americké vojenské dodávky pre SNP,

evakuovať zostrelých amerických letcov z letiska Tri Duby a informovať spojené britsko-americké velenie o situácii na Slovensku. Už 17. 9. 1944 pristáli na letisku Tri Duby dve americké Fortressy B-17G, ktoré presunuli 6-člennú skupinu OSS a prepravili 8 ton vojenského materiálu. Následne 7. 10. 1944 priletelo na letisko Tri Duby 6 lietadiel B-17G z Bari s nákladom zbraní, streliva, trhavín a zdravotníckeho materiálu pre potreby povstania. Po ústupe povstalcov do hôr sa americká jednotka stiahla na Donovaly a odtiaľ do priestoru Polomky, kde sa spojila s britskou vojenskou spravodajskou skupinou. Protipartizánska teroristická jednotka Abwergruppe 218 prepadla 26. 10. 1944 ich stanovište pod Veľkým bokom, zajala časť americkej misie a takmer celú britskú spravodajskú skupinu. Príslušníkov OSS a SOE odviekli do koncentračných táborov a popravili.

Medzinárodnú účasť v SNP podrobne prezentuje stála expozícia Múzea SNP Slovensko v protifašistickom hnutí odporu Európy v rokoch 1939 – 1945. V roku 2009 si pripomenieme už 40 rokov od prvého symbolického otvorenia brán Pamätníka SNP v Banskej Bystrici. Autorom tejto monumentálnej a architektonicky nezvyčajnej budovy je architekt Dušan Kuzma. V priestore medzi dvoma skulptúrami sa nachádza Pietna sieň s dominantným súsoším *Obete varujú* (autorom je výtvarník a sochár Jozef Jankovič). Budova patrí medzi najvýznamnejšie diela modernej slovenskej architektúry.

V roku 2009 si pripomíname 65. výročie SNP. Pri tejto príležitosti pripravilo Múzeum Slovenského národného povstania centrálné oslavy s bohatým kultúrnym programom, ktorý potrvá tri dni. Oslavy sa začnú piatkovým večerným koncertom Štátnej opery Banská Bystrica v areáli Pamätníka SNP. Nasledujúci deň, v sobotu 29. augusta, po pietnom akte za účasti najvyšších predstaviteľov SR, návštevníkov určite zaujme vystúpenie vojenského dychového orchestra z Minska (Bielorusko), jazzovej kapely letectva USA Wings of Dixie, Sisy Sklovskej s kapelou Alexandra Daška a mnohých ďalších. Nedľa sa bude niesť v duchu mobilizácie do povstania na Námestí SNP v Banskej Bystrici, spojzdenia pancierového vlaku a inscenovaných bojov v obci Čierny Balog.

www.muzeumsnp.sk

Pripomíname si

BAJCÁR Róbert

(3. 6. 1929 *Trnava*) – fyzik, vedec, vynálezca, spisovateľ, redaktor. Absolvent Prírodovedeckej fakulty Slovenskej univerzity v Bratislave, odbor matematika, fyzika a astronómia. Doktorát získal na Karlovej univerzite v Prahe, titul kandidáta vied na Československej akadémii vied v Prahe. Pracoval v Astronomickom ústave SAV, prednášal na univerzitách v ZSSR, Nemecku, Taliansku, Egypte a Kanade, kam v r. 1968 odišiel. Prednášal astrofyziku na Univerzite vo Waterloo. Neskôr odchádza z akademického prostredia a venuje sa fyzike elektronických súčiastok a systémov. V r. 1985 založil podnik na výskum, vývoj a výrobu elektrooptických displejov: Luxell Technologies Inc. Po odchode na dôchodok sa venuje písaniu poézie, prózy, esejí, má stálu rubriku v týždenníku Kanadský Slovák, napísal zbierku básní Verše do ticha a knihu esejí Návraty. Je v zozname 2 000 významných vedcov 20. stor., je uvedený v americkej verzii publikácie Kto je kto. Je nositeľom Ceny primátora Trnavy.

80. výročie narodenia

BENKOVÁ Viera

(23. 4. 1939 *Petrovec, Srbsko*) – spisovateľka, redaktorka, prekladateľka. Na Filologickej fakulte Univerzity v Belehrade vyštudovala český a slovenský jazyk a literatúru. Pracovala ako redaktorka týždenníka Hlas ľudu, spolupracovala s literárnym mesačníkom Nový život, pôsobila v Slovenskej redakcii Novosadského rozhlasu. Vo svojej tvorbe sa venovala ľúbostnej tematike, v ďalších zbierkach svoju poéziu obohacovala o filozofický rozmer a mýtické prvky. Symbol rodiska je jedným zo základných etických a hodnotových kritérií jej tvorby. Vydala zbierky básní: Májový ošiaľ (1964), Slovenská láska – Slovačka ljubav – Slowakische Liebe (1965), Variácie (1969), Obrady (1971), Koráb istoty (1975), Saloma (1975, po srbsky), Izoldin prsteň (1978), Dan medju ružama (1979, po srbsky), Obelisk (1982), Ružový jas (1986, preklad), Komorný večer (1989), Heroica slovaca (1997), Kniha výstrahy, výber (2001), Žltá krajina, čierne drozdy (2004) a Relikviár (2005). Vydala zbierky poviedok: Lesná studienka (1973), Dom (1987); beletrizovanú publicistiku Z dávneho Petrovca (1998), Z našej minulosti (2002), Stretnutie s minulosťou (2007); román: Stred sveta (2007); prózu pre deti: Veľký minikrimi prípad (1977), Lesné príhody (1980), Hojďacie kreslo spisovateľa Martina (1984); rozhlasové hry pre deti: Pustte basu do rozhlasu.

Je laureátkou Ceny časopisu Nový život, Ceny Spolku vojvodinských slovakistov za celoživotné dielo, Ceny vydavateľstva Kultúra, Pamätnej medaily obce Petrovec, Plakety Knižnice Š. Homolu, Plakety Gymnázia J. Kollára.

70. výročie narodenia

DORČA Vladimír

(23. 4. 1944 *Petrovec, Srbsko* – 27. 6. 2005 *Kulpín, Srbsko*) – spisovateľ, novinár, humorista. Vyštudoval žurnalistiku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Ako redaktor pracoval v týždenníku Hlas ľudu, zostavoval Národný kalendár, spolupracoval s Novosadským rozhlasom a TV Nový Sad. Vydal knihy: Trinásť do tucta (1984), Torta s jedným

vajcom (1995), Rok z rukáva (2000, s M. Lučetincovou), Moja Austrália? (2001), Rozmarné reportáže (2001, s bratom Jánom), Dobrodružstvo rytiera Pustého hradu (2003), Potulky za Ruženkou (2004).

65. výročie narodenia

IVAŠKA Jozef

(11. 6. 1949 *Ružomberok*) – operný spevák. Absolvoval Vysokú školu múzických umení v Bratislave, odbor koncertný a operný spev a Hudobnú univerzitu vo Viedni. Uplatnenie našiel v rakúskom divadle v St. Pölte. Od r. 1981 vystupuje v operetných predstaveniach v Mestskom divadle v Badene pri Viedni. Vydal tieto CD: Ó, otec môj; Sme dvaja; Mám život rád; Náš rodný kraj; Na Kráľovej holi. Svoje albumy prezentoval v Japonsku, Austrálii, USA a v krajinách susediacich so Slovenskom. Účinkuje na rôznych festivaloch a koncertných turné. Spolu so synom Dodom vytvorili spevácke duo.

60. výročie narodenia

JEŽOVÍT Ján

(9. 6. 1909 *Suchá nad Parnou* – 16. 4. 1994 *Banpong, Thajsko*) – misionár. V r. 1921 nastúpil do saleziánskeho aspirantátu v Taliansku, neskôr vstúpil do noviciátu. Pôbil ako učiteľ a vychovávateľ v Turíne. Počas druhej svetovej vojny okúsil utrpenie koncentračného tábora. Potom odišiel ako misionár do Číny, kde pôsobil 37 rokov. V r. 1970 ho premiestnili do Thajska, kde prežil 24 rokov. Zároveň pracoval ako odborný knihár.

100. výročie narodenia

JONÁŠ Martin

(9. 5. 1924 *Kovačica, Srbsko* – 31. 1. 1996 *tamže*) – výtvarník. Patrili medzi zakladateľov Kovačickej školy insitného umenia. Vytvoril si vlastnú výtvarnú poetiku, podarilo sa mu jedinečným spôsobom umelecky podať podstatu bytia dolnozemskeho sedliaka, jeho spätosť so zemou a prácou. Pre jeho maľby sú charakteristické veľké ruky a chodidlá. Vystavoval po celom svete. Jeho dielo sa stalo súčasťou najvýznamnejších svetových publikácií insitného maliarstva a reprezentuje slovenské naivné umenie v zahraničí.

85. výročie narodenia

KOJIŠ Teodor, OSB

(16. 4. 1909 *Košeca* – 29. 9. 1984 *Cleveland, USA*) – kňaz, krajský pracovník, mecén. Od troch rokov žije v USA. V r. 1929 vstúpil do rehole benediktínov. Vyštudoval teológiu a filozofiu. V r. 1946 sa stal opäť benediktínskeho kláštora sv. Andreja Svorada. Stál pri zrode Slovenského ústavu v Clevelande. Bol štedrým podporovateľom Zahraničnej Matice slovenskej, štvrťročníka Most a kultúrnych podujatí Slovákov v Amerike.

100. výročie narodenia

KOPČOK Ján

(23. 5. 1929 *Petrovec, Srbsko* – 6. 12. 1993 *Nový Sad, Srbsko*) – spisovateľ, redaktor, prekladateľ, učiteľ. Vyštudoval na Prírodovedcko-matematickej fakulte Univerzity v Belehrade. Pôbil ako stredoškolský učiteľ, riaditeľ základnej školy, riaditeľ Domu kultúry v Petrovci. Bol redaktorom vo vydavateľstve Obzor, šéfredaktorom časopisu Vzlet. Vydal prózy: Jazvy (1980), Krátky život (1989); drámy: Krutý život (1954), Povíhrica nad brázdami (1976); publicistiku: Architektonický rast Petrovca

(1991); preložil: Kronika Aradáča (1981, zo srbčiny); pre deti a mládež: Deti z našej ulice (1959), Chlapci zo salaša (1986).

80. výročie narodenia

LITVA Felix

(11. 5. 1919 *Mikšová*) – literárny a cirkevný historik, prekladateľ. Na Slovenskej univerzite v Bratislave vyštudoval dejiny, filozofiu a francúzštinu, v Banskej Bystrici a Ružomberku vyštudoval teológiu. Na Gregoriánskej univerzite v Ríme prednášal dejiny vatikánskej administratívy a teóriu a dejiny archivistiky. V r. 1970 odišiel do Kanady. V Galte pri Toronte vybudoval misijnú budovu a kultúrny dom, založil tlačiareň a vydavateľstvo Dobrá kniha. Stál pri zrode Svetového kongresu Slovákov. V r. 1990 sa vrátil na Slovensko. Je autorom knihy Štefan B. Roman – človek v roz dvojom svete.

90. výročie narodenia

MACEK Alojz

(9. 4. 1909 *Borský Mikuláš* – 21. 6. 1975 *Rím, Taliansko*) – mládežnícky funkcionár a politik. Bol funkcionárom Slovenského katolíckeho skautingu a katolíckeho Orla. Pracoval v redakciách periodík: Mladý život, Skaut, Skautka. Bol poverený organizovaním Hlinkovej mládeže, v r. 1941 sa stal poslancom Slovenského snemu. V r. 1945 emigroval do Rakúska, neskôr do Argentíny. V emigrácii pracoval ako podpredseda a tajomník Slovenského oslobodzovacieho výboru a Slovenskej oslobodzovacej rady. V 1. pol. 70. rokov sa stal jedným z podpredsedov Svetového kongresu Slovákov.

100. výročie narodenia

MARKOV Marci

(30. 6. 1954 *Pančevo, Srbsko*) – výtvarník. Maľovať začal v r. 1977. Patrí medzi najlepších maliarov strednej generácie kovačickej skupiny insitných maliarov. Zaráďujeme ho do tzv. kovačickej trojky. Vo svojej tvorbe stvárňuje úsmevné plody prírody, svet škriatkov, strašiakov – strážcov domu. Hovorí ma aj majster krajinkár alebo maliar zahľadený do dialky. Vystavuje v Srbsku, na Slovensku a v ďalších krajinách.

55. výročie narodenia

MASARYKOVÁ Tatjana

(20. 5. 1929 *Papradno*) – lekárka, operná speváčka. V r. 1966 odišla do Rakúska, kde sa začala aktívne podieľať na spolkovej činnosti Slovákov. Je zakladateľkou slovenského spevokolu, aktivistkou Slovenskej duchovnej služby, Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku, v r. 1993 sa stala podpredsedníčkou Národnostnej rady vo Viedni.

80. výročie narodenia

MÚDRY-ŠEBÍK Michal

(11. 5. 1909 *Drietoma* – 20. 7. 1978 *Forest Hill, USA*) – politik a politológ. V r. 1939 – 1945 pôsobil v USA, po vojne bol na Slovensku funkcionárom Demokratickej strany, v r. 1948 emigroval do USA a pracoval v Rádiu Slobodná Európa.

100. výročie narodenia

MYJAVCOVÁ Mária

(1. 6. 1934 *Petrovec, Srbsko*) – lingvistka, jazyková redaktorka, pedagogička, prekladateľka a novinárka. Na Univerzite v Belehrade vyštudovala bohemistiku a slovakistiku. Istý čas pôsobila ako učiteľka na gymnáziu v Petrovci, neskôr pracovala ako jazyková redaktorka týždenníka Hlas ľudu. Od r. 1967 predná-

šala na Filozofickej fakulte Univerzity v Novom Sade.

Je autorkou knihy State o našej slovenčine (2006), ako aj učebníc slovenčiny. Prekladala zo slovinčiny a srbochorvátčiny.

75. výročie narodenia

STODOLA Aurel

(10. 5. 1859 *Liptovský Mikuláš* – 25. 12. 1942 *Zürich, Švajčiarsko*) – vedec svetového formátu, vynálezca, pedagóg. Zakladateľ teórie parných a plynových turbín. Na Spolkovej vysokej škole technickej v Zürichu prednášal konštrukciu a stavbu strojov, bol spolukonštruktérom pohyblivej umelej ruky. Je držiteľom medzinárodnej zlatej medaily Jamesa Watta a ďalších významenaní a čestných doktorátov. Napísal: Parné turbíny a ich výhľady ako strojov poháňaných tepelnou energiou (1903, po nemecky), Para a plynové turbíny (1922, po nemecky).

150. výročie narodenia

ŠILAN Ján

(6. 5. 1929 *Jurgov, Poľsko*) – spevák, dramaturg, umelecký vedúci, režisér. Bol zakladajúcim členom a sólistom súboru SLUK. Predtým pracoval ako učiteľ. Neskôr pôsobil v Divadle J. Záborského v Prešove, v r. 1975 – 1992 bol jeho riaditeľom. Od r. 1992 bol riaditeľ Divadla Romathan v Košiciach. Režiroval mnoho inscenácií, hudobno-dramatických programov, operiet, hier pre deti. Výber z tvorby: Voskovec, Werich, Ježek: Kat a blázon (1963), Strauss, Zell, Genée: Noc v Benátkach (1971), Willson: Túlavý kapelník (1971), Bryll, Gärtnerová: Na skle maľované (1974), Wasowski, Gronski, Marianowicz: Machiavelli (1978), Kálmán, Stein, Jenbach, Gábor: Čardášová princezná (1979), Uzelac, Doga, Lotjanu, Janda, Gorkij: Cigáni idú do neba (1990), Arbuzov: Kruté hry (1982), Cigánsky tábor (2000), Miesto pre Rómov (2004), Cimbál, tanec, husličky – ach tie rómske pesničky (2002), Lepšie je hodoovať ako bojovať (2001), Princezná Jolanka a smelý Dežko (2004) a iné. Nositeľ vyznamenania Zaslúžilý umelec, laureát Plakety Literárneho fondu, viacerých cien MK SR, Ceny primátora mesta Prešov.

80. výročie narodenia

VAJDA Jaroslav

(28. 4. 1919 *Lorain, USA* – 10. 5. 2008) – evanjelický kňaz, novinár, prekladateľ. Vyštudoval teológiu a filozofiu, v r. 1945 vysvätený za kňaza. Pôbil ako duchovný pastier pri slovenských evanjelických osadách. Redigoval evanjelické časopisy, prekladal básne S. H. Vajanského a P. O. Hviezdoslava. Je autorom hymnov: God of the Sparrow; Before the Marvel of This Night; Peace Came to Earth; Then the Glory; Jesus, Take Us to the Mountain; Now the Silence a i.

90. výročie narodenia

ZIMA Ján

(26. 6. 1969) – tlmočník a prekladateľ. Je absolventom Univerzity Komenského v Bratislave. Je autorizovaným tlmočníkom pre nórsky jazyk na Slovensku a pre slovenský jazyk v Nórsku. Preložil deväť publikácií odbornej i krásnej literatúry, dve divadelné hry, ale aj nórske a švédске filmy. V rámci špecializovaných kurzov sa v Nórsku venuje výučbe slovenčiny. V r. 2003 založil Spoločnosť priateľov Slovenska so sídlom v Osle, je jej predsedom a od r. 2008 je šéfredaktorom časopisu SLOVENSKOSLOVAKIA.

40. výročie narodenia

Prípravi Ivetta Baloghová

Nekupujte mačku vo vreci

Zvieratá sú v každej kultúre symbolmi určitých vlastností. Vnímanie týchto vlastností v kladnom alebo zápornom význame sa odzrkadľuje aj v jazyku jednotlivých národov. Mačka, ktorá dnes patrí medzi obľúbených domácich miláčikov, v slovenskej frazeológii zosobňuje najmä negatívne ľudské konanie a povahové črty.

Autor diela:
Vladimír Kompánek

Mačka v rozličných civilizáciách symbolizovala dobro alebo zlo. Starovekí Egypťania ju uctievali ako božstvo. Verili, že má moc ochrániť človeka pred nepriazňou osudu. Jej prítomnosť v dome znamenala požehnanie, dobré zdravie a dlhý život. Aj Gréci a Rimania ju vnímali ako domáce zviera s výnimočným postavením. V Japonsku tvorili mačky dôležitú súčasť náboženských obradov, ich úlohou bolo tiež ochraňovať pred hlodavcami cenné zátky húseníc priadky morušovej a v chrámoch zasa vzácné staré rukopisy. Pružné telo, elegantné pohyby, vznešenosť, individualita, sloboymilovnosť, teda všetko, čo ľudia na mačkách obdivovali, sa im v stredoveku stalo osudným. Stredoveká inkvizícia ich vyhlásila za posadnuté zlými duchmi, lebo majú v očiach pekelný oheň, ktorý ich spája s nečistými silami. Keďže mačky majú schopnosť loviť v úplnej tme, v poverách predstavovali temné mocnosti a považovali ich za priame účastníčky čarodějníckych stretnutí. Démonické sily sa pripisovali najmä čiernej mačke. Niektorí ľudia sú dodnes presvedčení, že keď im prebehne cez cestu čierna mačka, prinesie im to nešťastie. Schopnosť mačky vyviaznúť z každej nebezpečnej situácie, ale najmä jej bravúrne majstrovstvo zachrániť sa pri páde z veľkej výšky dali vznik ľudovej predstave, že má sedem, ba aj deväť životov.

Mačka v slovenskej frazeológii vystupuje zväčša v spojitosti s niečím negatívnym. Ide o frazeologické jednotky nepriaznivo hodnotiace človeka alebo situáciu, v ktorej sa ocitol, napríklad *byť (žiť) ako pes a mačka* (neznášať sa s niekým); *kúpiť mačku vo vreci* (neuvážene kúpiť alebo prijať nejakú vec), *škriabať ako mačka* (nečitateľne písať), *umývať sa ako mačka* (nedbanlivo, povrchno sa umývať), *hrať sa s niekým ako mačka s myšou* (správať sa k niekomu s pocitom vlastnej prevahy, zahrávať sa s niekým), *chodiť okolo niečoho ako mačka okolo horúcej kaše* (okolkovať, váhať s riešením nejakej veci), *naťahovať sa ako mačka na pazderi* (lenivo, pôžitkársky sa vystierať), *podlizovať sa ako mačka* (pochlebovať, zaliečať sa), *vkraďnúť sa ako mačka* (tajne, opatrne, nepozorovane vojsť), *hrať (spievať), akoby mačku za chvost ťahal* (falošne hrať, spievať).

Skutočnosť, že mláďatá mačky po narodení istý čas nevidia, väčšiu časť dňa prespia a v staršom veku sa vyznačujú čulou hravosťou, sa premietla do prirovnaní *slepý ako mača*, *ospalivý ako mača* a *ihravý ako mača*. V slovenskom jazyku existuje niekoľko slovných spojení s preneseným významom, v zložení ktorých je prídavné meno *mačací*. Ide o slovné spojenia: *mačacie kroky* (pohyby), t. j. tiché, opatrné kroky (pohyby); dlažba z menších kameňov sa nazýva *mačacie hlavy*; hovorový výraz pre sľudu alebo nepravé zlato je *mačacie zlato* a cvik s ohnutým chrbtom dostal názov *mačací chrbát*.

Najväčšia zbierka slovenskej ľudovej slovesnosti *Slovenské príslovia, porekadlá, úslovia a hádanky* od A. P. Záturského, ktorá vyšla ešte v roku 1897, zaznamenáva aj niekoľko ustálených vetných spojení, kde mačka tiež vystupuje skôr v negatívnom ako v pozitívnom kontexte. Najznámejšie z nich – *mačku vo vreci nekupuj*, ktoré varuje pred nerozvážnou, neprezeravou alebo unáhlenou kúpou tovaru bez overenia jeho skutočnej hodnoty či kvality, nestratilo na aktuálnosti ani dnes.

Pripravila Mária Dobříková

JÚL – SEPTEMBER 2009

ÚSZZ INFORMUJE

Putovanie za poznaním, 2. – 11. júl, Spišské Podhradie a okolie

Na jubilejnom 20. ročníku medzinárodného tábora pre krajan-skú stredoškolskú mládež sa zúčastní 40 študentov a pedagógov z Francúzska, Libanonu, Maďarska, Rakúska, Rumunska, Srbska, Ukrajiny a USA. Počas desiatich dní absolvujú besedy, návštevy hradov, múzeí, katedrál, kaštieľov, národných kultúrnych pamiatok a prírodných skanzenov. Naši krajanovia navštívia Spišský hrad, Spišskú Kapitulu, mestskú pamiatkovú zónu v Levoči, Kežmarok, Košice, Markušovce, Žehru, Vysoké Tatry, hrad Devín a Bratislavu.

Folklorne slávnosti pod Poľanou, 9. – 12. júl, Detva

Už po 35-tykrát sa na slávnostiach v Detve zúčastnia aj krajan-ské folklórne súbory. V programe Krajská nedeľa vystúpi cca 250 účinkujúcich z Česka, Francúzska, Chorvátska, Maďarska, Poľska, Rumunska, Srbska, Ukrajiny a USA. V rámci 44. folklórnych slávností pod Poľanou v Detve sa na sprevodnom podujatí s názvom Z kuchyne starých mám s ukážkami tradičných jedál zúčastnia aj krajanovia z Maďarska.

Južnoslovenské detské a mládežnícke folklórne slávnosti, 24. – 26. júl, Dulovce

13. ročník folklórnych slávností privíta 3 krajské detské folklórne súbory z Chorvátska, Srbska a Ukrajiny, ktoré vystúpia v samostatnom programe a v galaprograme spolu so súborní zo Slovenska. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí organizuje slávnosti v spolupráci s MO MS v Dulovciach a obcou Dulovce.

Letná škola žurnalistiky, 9. – 15. august, Bratislava

ÚSZZ pripravuje v spolupráci s Katedrou žurnalistiky FF UK 7. ročník týždenného kurzu pre krajanov – mladých slovenských novinárov, publicistov, redaktorov, dopisovateľov a prispievateľov krajskej tlače. Frekvenciou kurzu sa zoznámia s mediálnym systémom na Slovensku a z tejto oblasti absolvujú cyklus prednášok aj praktických cvičení. Súčasťou kurzu sú aj besedy s poprednými slovenskými žurnalistami, návštevy tlačových a elektronických médií a kultúrnych pamiatok Bratislavy.

Kurz choreografov,

7. – 13. september, Jahodnícke háje pri Martine

ÚSZZ pripravuje v Múzeu slovenskej dediny v Jahodníckych hájoch pri Martine choreografický kurz pre začínajúcich i pokročilých choreografov, vedúcich a tanečníkov krajských folklórnych súborov. Tvorivá dielňa v autentickom prostredí nášho najväčšieho múzea ľudovej architektúry bude inšpirujúcim momentom pre krajanov z Chorvátska, Veľkej Británie, Kanady, USA, Írska, Českej republiky, Maďarska a Srbska.

Milí čitatelia, ak organizujete zaujímavé spoločenské či kultúrne podujatie a chcete naň pozvať aj Slovákov z ostatných krajín sveta, napíšte o ňom základné informácie na:
vladimir.dobrik@uszz.gov.sk.

34. ročník najväčšieho festivalu kultúry v meste

Kultúrne leto a Hradné slávnosti Bratislava 2009

18. jún – 6. september 2009

20 scén, 180 programov, 11 festivalov a 9 programových cyklov, 82 dní, účinkujúci z 18 krajín a z 3 svetadielov

viac informácií a aktualizovaný program nájdete na:
www.bkis.sk

9. 8. Vajnory – Program pre deti v rámci KL 2009

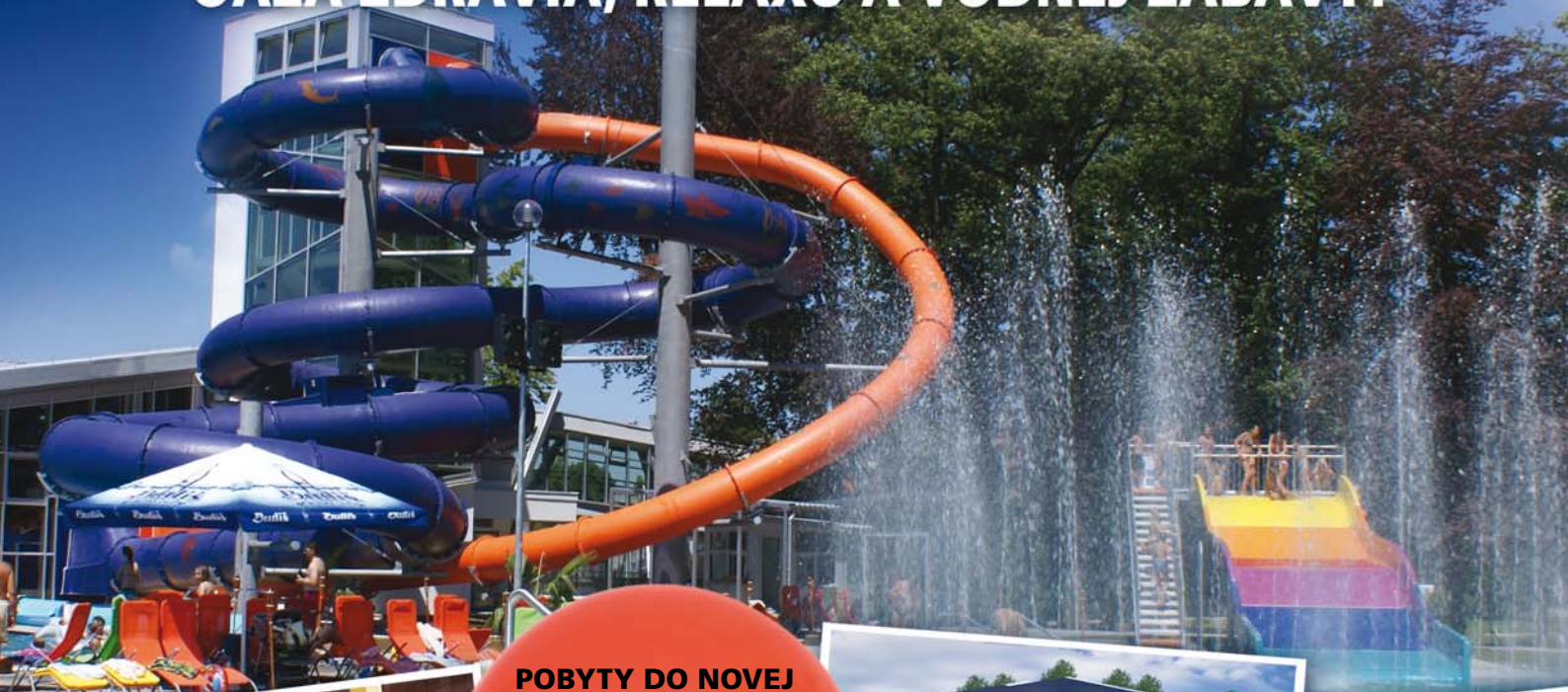
15. 8. Vajnorské dožinky – 6. ročník

www.vajnory.sk

KÚPELE TURČIANSKE TEPLICE – SPA & AQUAPARK

OÁZA ZDRAVIA, RELAXU A VODNEJ ZÁBAVY!

**POBYTY DO NOVEJ
ČASTI HOTELA
SI MÔŽETE REZERVOVAŤ
UŽ TERAZ.**

Tak neváhajte a využite
zaujímavé ponuky pobytov!
Viac informácií na
www.therme.sk

STÁLE NIEČO NOVÉ...

Slovenské liečebné kúpele Turčianske Teplice, a. s., naštartovali v roku 2004 radikálny transformačný proces. Prvou investičnou etapou kúpeľov bola komplexná rekonštrukcia všetkých podlaží liečebného domu Veľká Fatra. V tomto hoteli sa nachádza nová balneoprevádzka, ktorej perlou je termálny „Smaragdový bazén“. Komplexná rekonštrukcia Veľkej Fatry na trojhviezdičkový hotel bola úspešne ukončená na jar 2005.

Druhou investičnou etapou bolo vybudovanie nového areálu SPA & AQUAPARK, ktorý bol slávnostne otvorený v lete 2007. Krstným otcom nového areálu SPA & AQUAPARK sa stala Jeho cisársko-kráľovská Výsosť Michael von Habsburg-Lothringen. Prevádzka areálu je celoročná vďaka termálnej vode. Unikátny AQUAPARK s atrakciami podľa najnovších svetových trendov ponúka veľa vodnej zábavy a adrenalínu.

Tretou investičnou etapou bola realizácia prístavby k hotelu Veľká Fatra***. V lete tohto roku sa tak zvýšila súčasná ubytovacia kapacita z 505 lôžok na 800 lôžok. Ďalšie investičné zámery spočívajú v komplexnej rekonštrukcii liečebných domov Malá Fatra a Kollár na Grandhotel Elisabeth, ako aj exteriérov a kúpeľného parku. Nová časť hotela Veľká Fatra*** disponuje piatimi podlažiami s moderne zariadenými jednolôžkovými a dvojlôžkovými izbami, ako aj apartmánmi.

Súčasťou hotela je tiež vonkajší plavecký bazén s interiérovým vstupom a dĺžkou 25 m. Hĺbka bazéna sa pohybuje od 1,2 – 1,6 m, pričom je naplňaný termálnou vodou s teplotou od 31 do 35 stupňov Celzia. Bazén je osvetlený podvodnými reflektormi a vybavený skokanskými blokmi, masážnymi tryskami, chrličom, vodným delom a atraktívnym vodopádom. Okrem bazéna sú služby existujúcej balneoprevádzky obohatené o priestory na poskytovanie podvodných masáží, klasických a špeciálnych masáží, jacuzzi. Infraštruktúru hotela rozšírila tiež nová obchodná ulička, ako aj možnosť parkovania klientov vo vonkajších garážach.

Slovenské liečebné kúpele
Turčianske Teplice, a. s.
SPA & AQUAPARK
Ul. SNP 519
039 12 Turčianske Teplice
www.therme.sk
www.aquapark.therme.sk
marketing@therme.sk
tel.: 00421 43 4913 111, - 699
fax: 00421 43 4922 943

